

The Russo-Ukrainian War

๒๐๑๔ - ปัจจุบัน (๒๐๒๕): สงคราม & คนอลเวง

โดย น.อ.จเร โฉมเฉลา

ตอนที่ ๑: วลาดิมีร์ ปูติน ... สถาปนิกแห่งความขัดแย้ง

“The first, the supreme, the most far-reaching act of judgment that the statesman and commander have to make is to establish by that test the kind of war on which they are embarking; neither mistaking it for, nor trying to turn it into, something that is alien to its nature.”

“สิ่งแรกอันสำคัญสูงสุดและส่งผลอย่างไพศาล อันขุนพลและผู้ครองรัฐพึงกระทำ คือการพิจารณาให้ถ่องแท้ว่าสงครามที่เขากำลังจะกระทำนั้นเป็นสงครามประเภทใด โดยไม่เข้าใจผิดหรือพยายามบิดเบือนมัน ให้แปลกแยกไปจากธรรมชาติที่แท้จริงของมัน”

- คาร์ล ฟอน เคลาส์วิตซ์, นักการทหารชาวปรัสเซียผู้นิพนธ์
พิชัยสงคราม “ON WAR” ในยุคสงครามนโปเลียน

✦ ๑. อารัมภบท...ธรรมชาติแห่งสงคราม

“สงครามคือความดำรงคงอยู่หรือล่มสลายของประเทศ จะมีพิเคราะห์ให้จงหนักมิได้” อมตะวาจาสามพันปีของท่านซุนวูนี้ เป็นประโยคแรกในพิชัยสงครามซุนวู อันแสดงถึงความสำคัญยิ่งยวดของมัน เป็นการเตือนให้ผู้ครองแคว้นต่าง ๆ คิดให้ถี่ ก่อนที่จะก้าวเข้าสู่การเผชิญโชคในสนามรบ ในเมื่อการปะทะกันของรัฐมีเดิมพันสูงขนาดนั้น น่าแปลกใจที่ในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ ก็ยังนิยมใช้สงครามเป็นเครื่องตัดสินความไม่ลงรอยกันตลอดมา เพราะเหตุใด?

สงครามระหว่างยูเครนรัสเซีย ที่ดำเนินมาตั้งแต่ ๒๐๑๔ จนถึงปัจจุบัน ยังไม่มีทีท่าว่าจะจบลง เป็นสงครามที่มีความแปลกประหลาด น่าสนใจในตัวของมันเอง เมื่อตัวละคร ๕ ฝ่าย ๕ ผู้นำ ที่เป็นตัวละครหลัก กล่าวคือ ท่านวลาดิมีร์ ปูตินแห่งรัสเซียผู้รุกราน ท่านโวโลดิเมียร์ เซเลนสกีแห่งยูเครนผู้ป้องกัน ท่านสีจิ้นผิงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนศัตรูผู้คอยแอบช่วยเหลือรัสเซีย ท่านโดนัลด์ ทรัมป์ผู้ไม่สนกระแสโลกเพื่ออุดมการณ์ส่วนตัว และผู้นำชาตินิยมยุโรปและ NATO หลายชาติรวมทั้ง อังกฤษ ฝรั่งเศส และเยอรมันมัดรวมกัน ที่จำใจต้องเข้ามามีส่วนร่วมช่วยหนุนยูเครนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

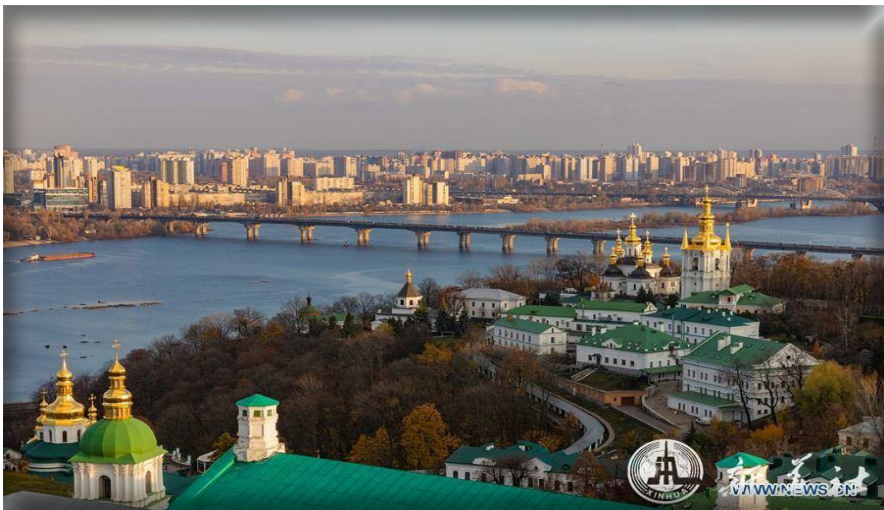
ท่านเคลาส์วิตซ์ ได้เสนอมุมมองอันลึกซึ้งไว้ว่า “สงครามนั้นสามารถแปรสภาพได้ยิ่งกว่ากิ้งก่า โดยสามารถที่จะปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น” การเข้าใจธรรมชาติของสงครามในแต่ละครั้งจึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสาเหตุที่ผู้มีอำนาจรัฐแต่ละคนตัดสินใจใช้กระสุนปืนแทนวาจาในการตกลงข้อพิพาท สงคราม แต่ครั้งมีความเหมือนและความต่าง ดังนั้นในแต่ละสงครามเราจะต้องพิจารณาและทำความเข้าใจในบริบทเฉพาะของมัน เราจะมาติดตามไล่เรียงย้อนไปในประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องระหว่างยูเครนและรัสเซีย และการกระทำของตัวละครสำคัญแต่ละตัว แล้วมาวิเคราะห์ โดยมีคำถามสำคัญก็คือ ตัวแสดงทั้ง ๕ ฝ่ายนี้ แต่ละฝ่าย

ตัดสินใจเข้าสู่สงครามหรือเข้ามามีส่วนร่วมเพราะอะไร มีเป้าหมายทางการเมืองอะไร แผนการดำเนินสงครามเพื่อเอาชนะได้วางไว้อย่างไร และท้ายที่สุด ผลที่ได้รับจากการทำสงครามคุ้มค่าหรือไม่

เนื่องจากความซับซ้อนของเรื่องราว และจำนวนตัวละครที่มีไม่น้อย จึงขอเริ่มต้นที่คู่สงคราม โดยเฉพาะตัวละครที่โดดเด่นที่สุดในฐานะผู้ที่ให้กำเนิดสงครามครั้งนี้ และถือกุญแจสู่จุดจบของมันไว้ให้น้อย...ท่านประธานาธิบดี วลาดิเมียร์ ปูติน แห่งรัสเซีย เป็นอันดับแรก

★ ๒. รัสเซีย-ยูเครน: ความหลังบนฟากฝั่งแม่น้ำดนีเปอร์

ถ้าท่านเดินเล่นอยู่บริเวณกรุงเคียฟ มหานครโบราณของยูเครน ในปัจจุบันอันมีประวัติศาสตร์ย้อนหลังนับพันปี ทอดน่องไปตามแม่น้ำดนีเปอร์ (Dnieper River) ซึ่งไหลรินผ่ากลางเมือง จะพบว่ากรุงเคียฟตั้งอยู่บนสองฝั่ง แม่น้ำอันเก่าแก่สายนี้ เป็นแม่น้ำสายสำคัญที่สุดของยูเครน มีความยาวเป็นอันดับสี่ของยุโรป และเป็นจุดเริ่มแห่งความรักความหลังของรัสเซียและยูเครน ณ จุดที่ประวัติศาสตร์ของทั้งสองชาตินี้ตัดกันเมื่อพันกว่าปีก่อน

กรุงเคียฟเหนือฝั่งแม่น้ำดนีเปอร์
ที่มา: สำนักข่าวซินหัว

ท่านบูตินและรัฐมนตรีต่างประเทศของรัสเซีย ได้กล่าวอ้างไว้ในโอกาสต่าง ๆ อยู่หลายครั้ง ว่าแท้จริงยูเครนกับรัสเซียก็คือพี่น้องสืบลายเลือดเดียวกัน เหมือนพยายามจะบอกว่า ดังนั้นสงครามครั้งนี้ จึงเป็นเรื่องภายในระหว่างพี่กับน้องที่คนอื่นไม่เกี่ยว ผู้สันนิษฐานที่ชาวยุโรปบางคนกล่าวว่า นี่อาจจะเป็นอุบายทางการเมือง แต่มันมีความจริงอยู่ในนั้นมากน้อยเพียงใด

อันที่จริงคำกล่าวอ้างของท่านบูตินแม้จะไม่ถึงกับปราศจากข้อโต้แย้ง แต่ก็มีมูลความจริงสนับสนุนอยู่ไม่น้อย เมื่อสืบสาวราวเรื่องย้อนหลังไปประวัติศาสตร์ของยูเครนเป็นเรื่องราวที่เต็มไปด้วยการต่อสู้เพื่ออัตลักษณ์เอกราช และการเปลี่ยนผ่านทางการเมืองที่ซับซ้อนยิ่ง มีทั้งความรักและความแค้นกับรัสเซีย โดยยูเครนและรัสเซียเคยมีสายสัมพันธ์อันยืนยานับพันปี ต่างก็เป็นชาวสลาฟตะวันออก มีต้นกำเนิดร่วมกันมาจากอาณาจักรเคียฟเวียนรุส (Kyivan Rus) ซึ่งเป็นสหพันธรัฐยุคกลางที่ดำรงอยู่ตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ ๙ ถึงกลางศตวรรษที่ ๑๓ เคียฟเวียนรุสเป็นรัฐที่มีอำนาจครอบคลุมพื้นที่ที่เป็นยูเครน เบลารุส และทางตะวันตกเฉียงเหนือของรัสเซียในปัจจุบัน ชื่อเคียฟเวียนรุสเป็นภาษาสแกนดิเนเวีย มีความหมายว่าดินแดนของชาวรุส ซึ่งเชื่อว่าบรรพบุรุษของชาวยูเครนได้เดินทางมาจากแถบสแกนดิเนเวีย เข้ามาปกครองชาวสลาฟในพื้นที่ดั้งเดิม (คำว่ารุสเป็นที่มาของ Rus ในรัสเซีย และ Rus ในเบลารุสด้วย) จนกลายเป็นอาณาจักรที่มีความรุ่งเรืองที่สุดในยุโรปช่วงศตวรรษที่ ๑๑ ซึ่งเป็นช่วงที่จักรวรรดิโรมันล่มสลายไปแล้วและเกิดการแตกแยกในยุโรปจนวนวายอย่างไร้ที่ติหลังจากการรุกรานของชาวมองโกลในศตวรรษที่ ๑๓ อาณาจักรนี้ก็แตกเป็นเสี่ยง ๆ โดยแผ่นดินที่จะเป็นยูเครนตกอยู่ภายใต้การควบคุมของโปแลนด์-ลิทัวเนียในที่สุด ในขณะที่มอสโกกลายเป็นมหาอำนาจที่โดดเด่นทางตะวันออก

อาณาจักรเคียฟเวียนรุสต้นกำเนิดร่วมของชาวรัสเซียและยูเครน

เมื่อเวลาผ่านมาถึงในศตวรรษที่ ๑๗ ยูเครนส่วนใหญ่อยู่ภายใต้การปกครองของโปแลนด์ แต่ในปี ๑๖๕๔ ผู้นำคอซแซค **บอห์ดาน คเมลนีตสกี** (Bohdan Khmelnytsky) ได้ลงนามใน **สนธิสัญญาเปเรยาสลาฟ** (Treaty of Pereyaslav) ขอเข้าอยู่ภายใต้การคุ้มครองของซาร์แห่งรัสเซียเพื่อต่อสู้กับโปแลนด์ ซึ่งทำให้ยูเครนเป็นพันธมิตรกับอาณาจักรรัสเซีย นี่ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการรวมยูเครนเข้าสู่เขตอิทธิพลของรัสเซียทีละน้อย จนกระทั่งรวมเข้ากับจักรวรรดิรัสเซียอย่างสมบูรณ์ในช่วงปลายศตวรรษที่ ๑๘ กลายเป็นเมืองพี่เมืองน้องภายใต้มหาอำนาจเดียวกัน โดยในปี ค.ศ. ๑๗๙๓ ยูเครนฝั่งตะวันตกถูกผนวกเข้ากับจักรวรรดิรัสเซีย นำไปสู่การใช้นโยบาย “กลืนชาติเป็นรัสเซีย” (Russification) เช่น การห้ามใช้ภาษายูเครนและการบังคับ

ให้เปลี่ยนศาสนา ชาวยูเครนถูกจำกัดสิทธิทางวัฒนธรรมและการเมือง และถูกมองว่าเป็นพลเมืองชั้นรอง จนกระทั่งถึงยุคสหภาพโซเวียต (๑๙๒๒-๑๙๙๑) ภายหลังการปฏิวัติรัสเซียในปี ๑๙๑๗ ยูเครนกลายเป็นหนึ่งในสาธารณรัฐของสหภาพโซเวียตในปี ๑๙๒๒ และเมื่อถึงยุคของโจเซฟ สตาลินในทศวรรษ ๑๙๓๐ มีการบังคับใช้ระบบฟาร์มรวม (collectivization) ซึ่งนำไปสู่เหตุการณ์ “โฮโลโดมอร์” (Holodomor) มหาหุพภิกขภัยที่คร่าชีวิตชาวยูเครนหลายล้านคน หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ยูเครนยังคงอยู่ภายใต้การควบคุมของมอสโก แม้จะมีการพัฒนาอุตสาหกรรมและการศึกษา แต่ก็ยังถูกจำกัดเสรีภาพทางการเมือง อย่างไรก็ดีคำกล่าวอ้างที่ว่ายูเครนและรัสเซียเป็นคนเชื้อสายเดียวกันก็ไม่ได้ไกลไปจากความจริงมากนัก แม้นักวิชาการอาจจะโต้แย้งในอีกมุมมองหนึ่ง ว่าทั้งสองแม้จะเป็นชาวสลาฟ แต่ก็มีที่มาต่างกัน ที่เห็นได้ชัดได้แก่ภาษายูเครน และภาษารัสเซีย เป็นคนละภาษาที่มีต้นกำเนิดต่างกัน

★ ๓. ใครเมีย...ของขวัญแห่งความสำนึกผิดและไถ่บาป?

ถ้ายูเครนจะเป็นน้อง ก็เป็นน้องที่ถูกกระทำจากน้ำมือพี่ชายอย่างแสนสาหัสโดยรัสเซียในนามสหภาพ โซเวียต ภายหลังการปฏิวัติรัสเซียในปี ๑๙๑๗ ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๑ ที่ทำให้จักรวรรดิรัสเซียล่มสลายลง และกลายมาเป็นสาธารณรัฐ ยูเครนได้ประกาศอิสรภาพในช่วงสั้น ๆ แต่ก็ถูกรวมเข้ากับสหภาพโซเวียตที่ก่อตั้งใหม่ระหว่างสงคราม โดยถูกรวมเข้าด้วยกันในปี ๑๙๒๒ ภายใต้การปกครองของโซเวียต ในฐานะรัฐหนึ่งในสหพันธรัฐ ยูเครนต้องเผชิญกับความทุกข์ทรมานอย่างแสนสาหัส โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงนโยบายการผลิตแบบรวมการตามบังคับของสตาลิน ซึ่งนำไปสู่ความอดอยากครั้งใหญ่ที่เรียกว่าวิกฤตการณ์ โฮโลโดมอร์ (Holodomor) ระหว่างปี ๑๙๓๒-๑๙๓๓ ทำให้ชาวยูเครนล้มตายเป็นไปไม่ร่วงด้วยความหิวโหย เนื่องจากทางการโซเวียตบังคับให้ยูเครนส่งผลผลิตมันฝรั่งทั้งหมดให้รัสเซีย นอกจากนี้ยังส่งเจ้าหน้าที่พร้อมไม้แหลมยาว

เดินกระทุ้งตามพื้นดินรอบกระท่อมของชวานายูเครน เมื่อพบกับหัวมันฝรั่งที่ชวานาซ่อนไว้ใต้ดินรอบกระท่อมเพื่อยังชีพ ก็บังคับเขาไป จนหมด เหตุการณ์ครั้งนั้นทำให้คนยูเครนล้มตายลงเพราะขาดอาหารเป็นจำนวนมาก เราอาจไม่ตัวเลขผู้เสียชีวิตอย่างเป็นทางการที่แน่นอน อย่างไรก็ตาม ตัวเลขที่ยอมรับกันโดยทั่วไปอยู่ในช่วง ประมาณ ๓.๕ ล้านถึง ๗ ล้านคน บางแหล่งประเมินสูงถึง ๗-๑๐ ล้านคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแกลงการณร่วมต่อสหประชาชาติที่ลงนามโดย ๒๕ ประเทศในปี ๒๐๐๓ ความแตกต่างของตัวเลขนี้เกิดจากความยากลำบากในการรวบรวมข้อมูลที่ถูกต้องในขณะนั้น และการที่ทางการโซเวียตพยายามปกปิดข้อมูล หลายประเทศรวมถึงยูเครนเองได้ถือว่าโฮโลโมอร์เป็นการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์

แต่แล้ววันหนึ่ง ในปี ๑๙๕๔ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่รัสเซียและยูเครน
ยังคงเป็นรัฐภายใต้สหภาพโซเวียตร่วมกัน ประธานาธิบดี นิกิตา ครุสชอฟ
(Nikita Khrushchev) กียกไครเมีย (Crimea) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของรัสเซีย
ภายใต้สหภาพโซเวียต ให้กับยูเครนซึ่งในขณะนั้นยังเป็นรัฐหนึ่งของสหภาพ
โดยให้เหตุผลเป็นทางการว่าเพื่อเป็น “ของขวัญแห่งมิตรภาพอันเป็นนิรันดร์”
โดยประกาศว่าการโอนไครเมียให้ยูเครนเป็น “ของขวัญอันสูงส่งจากชาว
รัสเซียผู้เป็นพี่ใหญ่” เพื่อเฉลิมฉลอง “มิตรภาพอันเป็นนิรันดร์” และ
“ความเป็นพี่น้อง” ระหว่างสองชนชาติ นี่คือเหตุผลที่ถูกประกาศต่อ
สาธารณชน ส่วนเหตุผลในการโอนย้ายที่แท้จริงยังคงเป็นที่ถกเถียงกัน แต่มี
ทฤษฎีหนึ่งอ้างว่าเหตุผลที่ครุสชอฟยกดินแดนไครเมียให้กับยูเครนนั้น
เป็นเพราะความสำนึกผิดและต้องการจะไถ่บาปในสมัยสหภาพโซเวียต
อีกประการหนึ่งปัจจัยทางเศรษฐกิจและโลจิสติกส์ก็มีบทบาทสำคัญ เนื่องจาก
ไครเมียต้องพึ่งพายูเครนอย่างมากในด้านน้ำและโครงสร้างพื้นฐาน ดังนั้น
สองปัจจัยนี้อาจเป็นสาเหตุที่อยู่ ๆ ครุสชอฟจึงได้ยกแหลมไครเมีย ซึ่งเป็น
ทางออกเดียวของรัสเซียสู่ทะเลดำให้กับยูเครน อันแสดงถึงความสัมพันธ์
ที่ดีและความไว้วางใจกัน หลังจากนั้นแม้ไครเมียจะเป็นส่วนหนึ่ง

ของยูเครน แต่ชาวโครเมียส่วนใหญ่เป็นชาวรัสเซีย ซึ่งยังคงพูดภาษารัสเซียและรักษาความผูกพันทางวัฒนธรรมกับรัสเซียไว้อย่างแน่นแฟ้น ในเวลานั้น ใครจะนึกกว่าสหภาพโซเวียตอันยิ่งใหญ่คับฟ้า จะล่มสลายในอีก ๓๗ ปีต่อมา การขีดเส้นแบ่งเขตแดนภายในเป็นเพียงเรื่องธุรการเล็ก ๆ น้อย ๆ แต่เมื่อสหภาพโซเวียตล่มสลายในปี ๑๙๙๑ เส้นแบ่งเขตการปกครองภายในนี้ ก็ได้กลายมาเป็น **เส้นพรมแดนระหว่างประเทศ** ขึ้นมาทันทีเมื่อยูเครนเป็นรัฐเอกราช ผลทำให้กองเรือทะเลดำของรัสเซียไม่มีทางออกทะเล และสร้างปัญหาที่ซับซ้อนตามมาภายหลัง อันนำไปสู่แผนการเจ้าเล่ห์แสนกลของ ทานปุตินที่ต้องมาดำเนินการยึดแหลมไครเมียคืนจากยูเครนในวันนี้

★ ๔. สัญญาลูกผู้ชาย ... สู่อกราชและการแยกตัวออกจากสหภาพโซเวียต

หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ยูเครนยังคงเป็นสาธารณรัฐสำคัญของโซเวียต ซึ่งมีส่วนสนับสนุนเศรษฐกิจและการทหารของโซเวียตอย่างมาก อย่างไรก็ตาม เมื่อสหภาพโซเวียตอ่อนแอลงในช่วงปลายทศวรรษ ๑๙๘๐ แรงผลักดันของยูเครนเพื่อเรียกร้องเอกราชก็มีมากขึ้น จนกระทั่งสหภาพโซเวียตในยุคของ มิคาอิล กอบาเชฟได้แตกสลายลง ต่อมาในวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๑๙๙๑ รัฐสภายูเครนได้ประกาศเอกราช โดยทำการลงประชามติ เมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม ๑๙๙๑ ในครั้งนั้นมีชาวยูเครนมากกว่า ๙๖% โหวตสนับสนุน นี่ถือเป็นการแยกตัวอย่างเป็นทางการของยูเครนออกจากสหภาพโซเวียต

หลังจากสหภาพโซเวียตล่มสลายในปี ๑๙๙๑ **รัสเซียได้ให้การรับรองเอกราชของยูเครนอย่างเป็นทางการ** ตามสนธิสัญญา ๓ ฉบับได้แก่ **ข้อตกลงเบโลเวจา (Belovezha Accords)** โดยในวันที่ ๘ ธันวาคม ๑๙๙๑ ผู้นำของรัสเซีย (บอริส เยลต์ซิน) ยูเครน (เลโอนิด คราฟชุก) และเบลารุส (สตานิสลาฟ ชูชเควิช) ได้ร่วมลงนามเพื่อประกาศว่าสหภาพโซเวียตได้สิ้นสุดลง และก่อตั้งเครือรัฐเอกราช (CIS) ขึ้นมาแทน ถือเป็นการยอมรับสถานะความเป็นรัฐเอกราชของแต่ละฝ่ายโดยปริยาย **พิธีสารอัลมา-อาตา (Alma-Ata Protocol)** ในวันที่ ๒๑ ธันวาคม ๑๙๙๑ รัสเซีย ยูเครน และ

อดีตสาธารณรัฐโซเวียตอีก ๙ แห่ง ได้ร่วมลงนามเพื่อยืนยันการก่อตั้งเครือรัฐเอกราชอย่างเป็นทางการ นี่เป็นการตอกย้ำการยอมรับซึ่งกันและกันในฐานะรัฐเอกราช และท้ายที่สุด **บันทึกความเข้าใจบูดาเปสต์ (Budapest Memorandum) ปี ๑๙๙๔** รัสเซียภายใต้ประธานาธิบดี บอริส เยลซิน ได้ขอปลดอาวุธนิวเคลียร์ของยูเครนเพื่อนำกลับไปติดตั้งให้กับรัสเซียภายหลัง โดยธรรมชาติของสหภาพโซเวียต **บันทึกความเข้าใจบูดาเปสต์ ปี ๑๙๙๔** นี้เป็นข้อตกลงที่สำคัญอย่างยิ่ง ยูเครนยินยอมที่จะสละคลังอาวุธนิวเคลียร์ที่ได้รับมรดกตกทอดมาจากสมัยโซเวียต มีขนาดใหญ่เป็นอันดับสามของโลกในขณะนั้น เพื่อแลกกับการที่รัสเซีย สหรัฐอเมริกา และสหราชอาณาจักรให้คำมั่นว่าจะเคารพอำนาจอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนของยูเครน และไม่คุกคามหรือใช้กำลังต่อยูเครน ดังนั้น ในช่วงแรกหลังการล่มสลายของสหภาพโซเวียต รัสเซียไม่เพียงแต่ยอมรับเอกราชของยูเครนเท่านั้น แต่ยังให้การรับประกันความมั่นคงและอธิปไตยของยูเครนผ่านสนธิสัญญาระหว่างประเทศอีกด้วย อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์เริ่มตึงเครียดขึ้นในภายหลัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากการผนวก โครเมียโนปี ๒๐๑๔ และการรุกรานเต็มรูปแบบในปี ๒๐๒๒ ซึ่งเป็นการกระทำที่ละเมิดข้อตกลงที่รัสเซียเองเคยลงนามไว้อย่างชัดเจน ก่อให้เกิดคำถามอย่างมากเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือและความสามารถในการบังคับใช้ของบันทึกข้อตกลงนี้ เนื่องจากรัสเซียซึ่งเป็นหนึ่งในผู้รับรองความปลอดภัย กลับเป็นฝ่ายรุกรานยูเครนเสียเอง

★ ๕. วลาดิมีร์ ปูติน: จากสายลับเคจีบีสู่บัลลังก์เครมลิน

เอกราชและเสรีภาพของยูเครนที่ได้รับการรับประกันจากบอริส เยลซินนั้นช่างสั้นนัก เมื่อวลาดิมีร์ ปูติน ปรากฏตัวในพระราชวังเครมลิน ศูนย์กลางแห่งอำนาจของรัสเซีย เมื่อเวลาผ่านไปเพียง ๒๐ ปีเท่านั้น เส้นทางของ วลาดิมีร์ ปูติน ในการก้าวขึ้นสู่อำนาจ และพฤติกรรมของเขาในช่วงสงคราม เผยให้เห็นบุรุษที่มุ่งมั่นอย่างลึกซึ้งที่จะปรับเปลี่ยนอิทธิพล

ทางภูมิรัฐศาสตร์ของรัสเซีย อาชีพทางการเมืองอันโหดโผนของเขาเริ่มต้นด้วยการทำงานที่ **เคจีบี (KGB)** หน่วยงานข่าวกรองของสหภาพโซเวียตในปี ๑๙๗๕ หลังจากสำเร็จการศึกษาจากคณะนิติศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยแห่งรัฐเลนินกราด (Leningrad State University) งานด้านจารชนทำให้เขาได้รับมอบหมายงานในต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเยอรมนีตะวันออก โดยทำงานด้านการต่อต้านข่าวกรองและการสรรหาสายลับ เขาทำงานอยู่เป็นเวลา ๑๕ ปีก่อนที่จะผันตัวเข้าสู่การเมือง หลังจากการล่มสลายของสหภาพ โซเวียต บุตินกลับมายังรัสเซียและทำงานในสำนักงานนายกเทศมนตรีของเมืองเซนต์ปีเตอส์เบิร์กในตำแหน่ง **ที่ปรึกษาด้านกิจการต่างประเทศ** ให้นายกเทศมนตรีอานาโตลี ซอบชาก (Anatoly Sobchak) ซึ่งเป็นอาจารย์กฎหมายเก่าของเขา หลังจากนั้น เขาก็ได้ก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งต่างๆ ในหน่วยงานบริหารของเมืองเซนต์ปีเตอส์เบิร์ก รวมถึงการเป็น **หัวหน้าคณะกรรมการความสัมพันธ์ต่างประเทศ** และต่อมาเป็น **รองนายกเทศมนตรีคนแรก**ของเซนต์ปีเตอส์เบิร์ก ในปี ๑๙๙๔

ต่อมาในปี ๑๙๙๙ ประธานาธิบดีรัสเซีย **บอริส เยลต์ซิน** ได้แต่งตั้งท่านปูตินเป็นนายกรัฐมนตรี และในปีเดียวกัน เยลต์ซินได้ลาออกอย่างไม่คาดคิด ทำให้ปูตินขยับขึ้นเป็นรักษาการประธานาธิบดี ส่งผลให้ในปี ๒๐๐๐ เขาชนะการเลือกตั้งประธานาธิบดีอย่างง่ายดาย และย้ายที่พักและที่ทำงานเข้าสู่พระราชวังเครมลิน ถือเป็นการเริ่มต้นการดำรงตำแหน่งอันยาวนานของเขาในการเมืองรัสเซีย

✦ ๖. บุรุษเหล็กแห่งเครมลิน

ภายในพระราชวังเครมลิน (Kremlin) ในกรุงมอสโกประเทศรัสเซียมีห้องโถงที่โอ่อ่า บรรจไว้ด้วยความยิ่งใหญ่และประวัติศาสตร์อันยาวนานของรัสเซีย ณ ที่นี้ มักใช้จัดการประชุมที่สำคัญกับผู้นำต่างชาติ ภายในห้องโถงมีโต๊ะยาวอย่างยิ่งตัวหนึ่งที่โด่งดัง ในช่วงการพบปะกับผู้นำต่างชาติที่ได้ถ่ายทอดให้โลกเห็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพบปะกับท่าน

เอ็มมานูเอล มาครง ประธานาธิบดีฝรั่งเศส และ โอลาฟ โชลซ์ นายกรัฐมนตรีเยอรมนี ในช่วงก่อนการรุกรานยูเครนเต็มรูปแบบปี ๒๐๒๒ โลกได้เห็นภาพของท่านปูตินนั่งอยู่ปลายโต๊ะยาวขนาดใหญ่มาก โดยมีผู้นำต่างชาติอยู่อีกฝั่งหนึ่งของโต๊ะอันห่างไกล ภาพที่โด่งดังนี้ได้ถูกนำมาล้อเลียนในโลกโซเชียล มีการตีความว่าโต๊ะยาวนี้เป็นสัญลักษณ์ของการรักษาระยะห่าง ความระแวง และการแสดงอำนาจเหนือคู่เจรจาของปูติน

การเจรจาความเมืองระหว่าง ปธน.ปูตินแห่งรัสเซีย และปธน.มาครงแห่งฝรั่งเศส
บนโต๊ะยาว ๖ เมตร สัญลักษณ์แห่งอำนาจและความเหนือชั้น
ที่มา:สำนักข่าว Voice of America

พระราชวังเครมลินในกรุงมอสโกมีประวัติศาสตร์ยาวนาน และถูกใช้เป็นที่พักประทับของราชวงศ์รัสเซียมาตั้งแต่สมัยโบราณกาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระราชวังใหญ่เครมลิน (Grand Kremlin Palace) ที่สร้างขึ้นในช่วงศตวรรษที่ ๑๙ ในรัชสมัยของพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ ๑ ก็มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นที่พำนักของจักรพรรดิรัสเซีย เมื่อประทับอยู่ในมอสโก แม้ว่าต่อมา

ศูนย์กลางอำนาจจะย้ายไปยังเซนต์ปีเตอร์สเบิร์กในช่วงศตวรรษที่ ๑๘ โดยพระเจ้าปีเตอร์มหาราช และจักรพรรดิส่วนใหญ่จะประทับอยู่ที่พระราชวังต่าง ๆ ในเซนต์ปีเตอร์สเบิร์ก เช่น พระราชวังฤดูหนาว แต่เครมลินก็ยังคงมีความสำคัญในฐานะสถานที่จัดพิธีราชาภิเษกและพิธีสำคัญอื่น ๆ และยังคงมีห้องที่ประทับของซาร์อยู่ภายใน จนกระทั่งหลังจากสหภาพโซเวียตล่มสลายในปี ๑๙๙๑ ประธานาธิบดี บอริส เยลต์ซิน จึงได้รื้อฟื้นให้เครมลินกลับมาเป็นที่พักและทำเนียบประธานาธิบดีตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ดังนั้น เครมลินจึงเป็นทั้งป้อมปราการ ศูนย์กลางการปกครอง และที่ประทับของซาร์และราชวงศ์รัสเซียในอดีต ก่อนที่จะถูกเปลี่ยนมาเป็นที่ทำการของรัฐบาลในยุคคอมมิวนิสต์ และปัจจุบันเป็นที่ทำงานอย่างเป็นทางการของประธานาธิบดี วลาดิมีร์ ปูติน บทบาทของเครมลินไม่ได้เป็นแค่เพียงที่ทำงาน แต่ยังเป็นสัญลักษณ์ของอำนาจและความแข็งแกร่งของรัสเซียภายใต้การนำของปูติน ที่นี่เป็นศูนย์กลางทางประวัติศาสตร์ การเมือง และสถาปัตยกรรมที่สำคัญของมอสโก รวมถึงเป็นที่ตั้งของหน่วยงานราชการที่สำคัญหลายแห่งด้วย ณ ที่นี้เอง ที่ท่านปูตินได้สถาปนาป้อมปราการแห่งอำนาจ ในรูปแบบผู้นำที่มีลักษณะเฉพาะคือการรวบอำนาจแบบเผด็จการเบ็ดเสร็จเด็ดขาด ฝายตรงข้ามทางการเมืองได้ถูกเขาปราบปรามจนหมดสิ้นหากไม่เสียชีวิตหรืออยู่ในเรือนจำก็ต้องหนีไป ท่านปูตินได้แต่งตั้งผู้มีอิทธิพลที่สามารถควบคุมได้เข้าสู่อาณาจักรธุรกิจสัมปทานที่สำคัญของรัฐ วางฐานอำนาจสำคัญไว้ในองค์กรตำรวจ กองทัพ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรเคจีบีอันเป็นแหล่งกำเนิดไว้อย่างเข้มข้น รวมทั้งดำเนินนโยบายขยายตัวทางเศรษฐกิจและนโยบายต่างประเทศที่แข็งกร้าว

★ ๗. วิถีแห่งเสือ

เมื่อสถาปนาอำนาจได้มั่นคงแล้ว ท่านปูตินไม่ได้ปล่อยเวลาให้เนิ่นช้าเลย สัญชาติญาณเสือได้แสดงออกผ่านการปราบปรามและรุกรานภายใต้การนำของวลาดิมีร์ ปูติน รัสเซียได้เข้าแทรกแซงและรุกรานประเทศ

เพื่อนบ้านหรือดินแดนใกล้เคียงดังนี้ ครั้งที่ ๑ ได้แก่กรณีความขัดแย้งระหว่างรัสเซียกับเชเชเนีย เป็นหนึ่งในบทบาทที่สำคัญและโหดร้ายที่สุดในประวัติศาสตร์รัสเซียยุคใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังการล่มสลายของสหภาพโซเวียต ความขัดแย้งนี้แบ่งออกเป็นสองช่วงหลัก ๆ คือ สงครามเชเชเนียครั้งที่ ๑ และครั้งที่ ๒ โดยภูมิหลังของความขัดแย้ง เชเชเนียเป็นสาธารณรัฐปกครองตนเองตั้งอยู่ในภูมิภาคคอเคซัสเหนือของรัสเซีย มีประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิม และมีประวัติศาสตร์ยาวนานในการต่อต้านการปกครองจากส่วนกลางของรัสเซียมาตั้งแต่สมัยจักรวรรดิรัสเซีย เมื่อสหภาพโซเวียตล่มสลายในปี ๑๙๙๑ เชเชเนียได้ประกาศเอกราชฝ่ายเดียวและจัดตั้ง สาธารณรัฐเชเชเนียแห่ง อิชเคเรีย (Chechen Republic of Ichkeria) ซึ่งรัสเซียไม่ยอมรับและยังคงถือว่าเชเชเนียเป็นส่วนหนึ่งของสหพันธรัฐรัสเซีย เกรงว่าจะสร้างแบบอย่างให้สาธารณรัฐอื่น ๆ ในคอเคซัสเหนือต้องการแยกตัวตาม รวมทั้งยังต้องการการควบคุมทรัพยากรเส้นทางท่อส่งน้ำมันที่สำคัญที่ผ่านเชเชเนียอีกด้วย ในเดือนธันวาคม ๑๙๙๔ ประธานาธิบดี บอริส เยลต์ซิน ได้ส่งทหารรัสเซียประมาณ ๔๐,๐๐๐ นายเพื่อปราบปรามการเคลื่อนไหวแบ่งแยกดินแดน และต้องเผชิญการต่อต้านอย่างรุนแรง กองกำลังเชเชเนียแม้จะมีขนาดเล็กกว่า แต่มีความชำนาญในพื้นที่และได้รับการสนับสนุนจากนักรบอิสลามต่างประเทศ สามารถต่อต้านกองทัพรัสเซียที่ขาดการเตรียมพร้อมและขวัญกำลังใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการยึดคืนเมืองหลวงกรอซนีย์ (Grozny) สงครามครั้งนั้นดำเนินไปอย่างยืดเยื้อและโหดร้าย มีความสูญเสียจำนวนมากทั้งสองฝ่ายโดยเฉพาะทหารรัสเซีย ส่วนพลเรือน เชเชเนียก็ได้รับผลกระทบอย่างหนักจากการทิ้งระเบิดและการสู้รบ ในที่สุดในเดือนสิงหาคม ๑๙๙๖ รัสเซียยอมตกลงลงนามในข้อตกลงหยุดยิง และถอนทหารทั้งหมดออกจากเชเชเนียในเดือนมกราคม ๑๙๙๗ โดยให้สิทธิปกครองตนเองแก่เชเชเนียชั่วคราว จนกว่าจะมีการตัดสินใจเรื่องเอกราชในอนาคต เมื่อท่านปูติน

ขึ้นสู่อำนาจในปี ๑๙๙๙ ก็มีรอช้าที่จะเข้าจัดการเชเชเนีย เกิดสงครามเชเชเนีย ครั้งที่ ๒ (สิงหาคม ๑๙๙๙ – เมษายน ๒๐๐๙) โดยในเดือนสิงหาคม ๑๙๙๙ ชามิล บาซาเยฟ (Shamil Basayev) ผู้นำกบฏเชเชเนียได้นำกำลังติดอาวุธบุกเข้าสู่สาธารณรัฐดากีสถาน (Dagestan) ที่อยู่ใกล้เคียง โดยประกาศจะปลดปล่อยดินแดนทางตอนเหนือของเทือกเขาคอเคซัสและเปลี่ยนให้เป็นรัฐอิสลาม นำมาซึ่งเหตุระเบิดในรัสเซีย โดยในช่วงเดือนสิงหาคม-กันยายน ๑๙๙๙ เกิดเหตุระเบิด อพาร์ตเมนต์หลายครั้งในเมืองต่าง ๆ ของรัสเซีย ทำให้มีผู้เสียชีวิตหลายร้อยคน รัฐบาลรัสเซียภายใต้การนำของ วลาดิมีร์ ปูติน ซึ่งขณะนั้นเป็นนายกรัฐมนตรี กล่าวหาว่าเป็นฝีมือของกลุ่มเชเชเนีย (แม้จะมีการถกเถียงถึงข้อเท็จจริงในภายหลัง) และใช้เหตุการณ์นี้เป็นเหตุผลในการเปิดปฏิบัติการทางทหารครั้งใหม่ กองทัพของปูตินใช้วิธีการที่แข็งแกร่งและมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการโจมตีทางอากาศและการใช้ปืนใหญ่ถล่มเมืองหลวงกรอซนีย์ จนราบเป็นหน้ากลองโดยไม่จำเป็นต้องเป้าหมายทางทหารออกจากพลเรือน กำจัดกลุ่มกบฏอย่างเด็ดขาด หลังจากสามารถยึดครองเชเชเนียได้สำเร็จ ปูตินได้ค่อย ๆ ถอนกำลังทหารออกไป และสถาปนารัฐบาลที่สนับสนุนรัสเซียขึ้นปกครอง คือตระกูลคาดีروف ซึ่งนำโดย อาห์หมัด คาดีروف และต่อมาคือบุตรชาย รามซาน คาดีروف ซึ่งยังคงปกครองเชเชเนียจนถึงปัจจุบัน การแก้ไขปัญหาเชเชเนียของรัสเซียถูกประณามอย่างกว้างขวางจากชาติตะวันตกและองค์กรสิทธิมนุษยชนว่ามีการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง เช่น การใช้วิธีการกวาดล้างแบบราบคาบ การโจมตีพลเรือน และการทรมาน สงครามในเชเชเนียแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นของท่านปูตินในการรักษาบูรณภาพแห่งดินแดนภายหลังการล่มสลายของสหภาพโซเวียต และเป็นเวทีที่วลาดิมีร์ ปูตินได้สร้างชื่อเสียงในฐานะผู้นำที่แข็งแกร่งและเด็ดขาด ซึ่งเป็นภาพลักษณ์ที่เขายังคงรักษาไว้จนถึงปัจจุบัน แม้ว่าเชเชเนียจะอยู่ภายใต้การควบคุมของรัสเซีย แต่ความขัดแย้งนี้ก็ทิ้งรอยแผลเป็นทางสังคม การเมือง และมนุษยธรรมไว้อย่างลึกซึ้ง และยังคงเป็นประเด็นที่ซับซ้อนในภูมิภาคคอเคซัสเหนือ

สำหรับการรุกรานเพื่อนบ้านครั้งที่สอง เกิดขึ้นในสงครามรัสเซีย-จอร์เจีย (๒๐๐๘) เมื่อจอร์เจียเปิดฉากโจมตีเมืองทสคินวาลี เมืองหลักของเซาท์ออสเซเชีย โดยอ้างว่าเป็นการตอบโต้การยั่วยุจากฝ่ายแบ่งแยกดินแดน ในครั้งนั้นปูตินได้ส่งกองทัพเข้าภูมิภาคเซาท์ออสเซีย (South Ossetia) และอับคาเซีย (Abkhazia) เพื่อสนับสนุนกลุ่มแบ่งแยกดินแดนในพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งรัสเซียได้ให้การสนับสนุนทั้งทางการเมืองและทหารมานานแล้ว กองทัพรัสเซียรุกคืบเข้าสู่ดินแดนจอร์เจียอย่างรวดเร็วโดยอ้างว่าเพื่อ “ปกป้องพลเมืองรัสเซีย” ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้น เป็นที่น่าสังเกตว่าจอร์เจียในขณะนั้นมีความพยายามเข้าร่วมกับ NATO ซึ่งรัสเซียมองว่าเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของตน การแทรกแซงในเซาท์ออสเซเชียจึงเป็นวิธีหนึ่งในการยับยั้งการขยายอิทธิพลของตะวันตกในภูมิภาค ผลการรบจอร์เจียต้องยอมร่นถอยออกจากพื้นที่ตัวเอง ซึ่งถูกยึดครองโดยรัสเซียจนถึงปัจจุบัน รัสเซียยังคงมีอิทธิพลและกองกำลังทหารอยู่ในเซาท์ออสเซียและอับคาเซีย ซึ่งรัสเซียได้ให้การรับรองเอกราชของสองภูมิภาคนี้ แม้ประชาคมโลกส่วนใหญ่จะไม่ยอมรับ เหตุการณ์นี้ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับจอร์เจีย และกับชาติตะวันตกตึงเครียดยิ่งขึ้น การรุกรานครั้งนี้เผยให้เห็นสัญญาณนโยบายต่างประเทศที่แข็งกร้าวของรัสเซียภายใต้การนำของปูตินในการขยายอิทธิพลในรัฐสมาชิกเก่าด้วยข้ออ้างทางชาติพันธุ์

✦ ๘. Next Station...ใครเมียของยูเครน

การสูญเสียใครเมียไปพร้อมกับเอกราชของยูเครน คงจะเป็นหนามตำใจของท่านปูตินและชาวรัสเซียจำนวนไม่น้อย ใครเมียเป็นคาบสมุทรทางตอนใต้ของยูเครนที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์สูง เป็นที่ตั้งของฐานทัพเรือทะเลดำของรัสเซียในเมืองเซวาสโตโพล และมีประชากรส่วนใหญ่เป็นชาติพันธุ์รัสเซีย จึงมีความหมายกับรัสเซียอย่างยิ่งยวด และท่านปูตินคงรอจังหวะอันงามที่จะลงมือตลอดมา ควันกระสุนในสงครามกับจอร์เจียยังไม่ทันจาง และแล้วโอกาสอันงามนั้นก็มาถึง เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่เรียกว่า

การปฏิวัติยูโรไมดาน (Euromaidan) ทุกอย่างเริ่มต้นขึ้นในช่วงปลายปี ๒๐๑๓ ถึงต้นปี ๒๐๑๔ เมื่อประธานาธิบดีวิกเตอร์ ยานูโควิช ของยูเครน ซึ่งฝักใฝ่รัสเซีย ได้ปฏิเสธที่จะลงนามในข้อตกลงทางการเมืองและเขตการค้าเสรีกับสหภาพยุโรปภายใต้แรงกดดันจากมอสโก การตัดสินใจนี้จุดชนวนให้เกิดการประท้วงครั้งใหญ่ที่จัตุรัสเอกราชในกรุงเคียฟ ที่เรียกว่า “การปฏิวัติยูโรไมดาน” หรือ “การปฏิวัติแห่งศักดิ์ศรี” การประท้วงจบลงด้วยความรุนแรงในเดือนกุมภาพันธ์ ๒๐๑๔ ประธานาธิบดียานูโควิชหลบหนีไปรัสเซีย และรัฐบาลใหม่ที่มีนโยบายสนับสนุนตะวันตกของท่าน โวโลดีมีร์ เซเลนสกี ก็ขึ้นมามีอำนาจแทน ท่านปูตินมองว่าเหตุการณ์นี้คือ “การรัฐประหารที่ตะวันตกหนุนหลัง” เพื่อดึงยูเครนออกจากเขตอิทธิพลของรัสเซียและนำไปสู่การเป็นสมาชิก NATO ซึ่งรัสเซียถือเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของตนเอง นี่คือนาทีที่รัสเซียเริ่มปฏิบัติการแทรกแซงโดยตรง ปลายเดือนกุมภาพันธ์ ๒๐๑๔ รัสเซียได้ส่งกองกำลังเข้าควบคุมไครเมียอย่างรวดเร็วและเงียบเชียบ โดยไร้การต่อต้าน ทั้งจากยูเครนเจ้าของพื้นที่และจากประชาคมโลกที่มัวแต่ตกตะลึงกับการละเมิดกฎหมายระหว่างประเทศแบบกล้าบ้าบิ่นของรัสเซีย โดยได้ส่ง “ทหารสีเขียว” (Little Green Men) กลุ่มทหารติดอาวุธไม่ทราบฝ่ายที่ไม่มีเครื่องหมายสังกัด แต่สวมเครื่องแบบทหารรัสเซียใช้อาวุธยุทธโธปกรณ์ที่ทันสมัยเข้ายึดสถานที่สำคัญต่าง ๆ ทั่วไครเมีย เช่น อาคารรัฐสภา สนามบิน และฐานทัพอากาศ ในตอนแรกปูตินปฏิเสธความเกี่ยวข้อง แต่ต่อมาได้ยอมรับว่าเป็นทหารของกองกำลังพิเศษรัสเซีย ทหารของท่านปูตินเข้าปิดล้อมฐานทัพของยูเครนในไครเมีย และบีบให้ทหารยูเครนยอมจำนนหรือเปลี่ยนข้าง และจัดฉาก “การลงประชามติ” อย่างเร่งรีบในวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๐๑๔ เพื่อให้ชาวไครเมียเลือกว่าจะอยู่กับยูเครนต่อไปหรือจะเข้าร่วมกับรัสเซีย แน่นอนว่าผลที่ประกาศออกมาคือเสียงส่วนใหญ่ต้องการรวมกับรัสเซียอย่างท่วมท้น ท่ามกลางความตะลึงและเสียงคัดค้านของประชาคมระหว่างประเทศส่วนใหญ่ที่ไม่ยอมรับผลการลงประชามตินี้

โดยมองว่าผิดกฎหมายระหว่างประเทศและจัดขึ้นภายใต้การข่มขู่เพียงสองวัน หลังการลงประชามติ ในวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๐๑๔ วลาดิมีร์ ปูติน ได้ลงนาม ในสนธิสัญญาผนวกสาธารณรัฐไครเมียและนครเซวาสโตโพลเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสหพันธรัฐรัสเซียอย่างเป็นทางการ ผลก็คือรัสเซียเข้าควบคุมไครเมีย ได้อย่างสมบูรณ์ ประชาคมโลกประณามการกระทำนี้อย่างรุนแรง และชาติ ตะวันตกได้เริ่มใช้มาตรการคว่ำบาตรต่อรัสเซียเป็นครั้งแรก เหตุการณ์ครั้งนั้น ทำให้ท่านปูตินได้เรียนรู้ว่า หากปฏิบัติการรวดเร็วมากพอในสภาพที่โลก ตะวันตกไม่พร้อมและไม่คาดคิด โลกก็อาจจะไม่กล้าที่จะขัดขวางและต้อง ปลอยเลยตามเลย

★ ๙. รุกคืบไปที่ดอนบาส

ไล่ ๆ กับการยึดไครเมีย รัสเซียได้หันมาตีท้ายครวยูเครนในดอนบาส ภูมิภาคของยูเครนด้านตะวันออกสุดประชิดชายแดนรัสเซีย โดยเริ่มในปี ๒๐๑๔ หลังจากทีรัฐบาลยูเครนที่สนับสนุนยุโรปขึ้นสู่อำนาจ กลุ่มแบ่งแยก ดินแดนที่ได้รับการสนับสนุนจากรัสเซียในดอนบาสได้ประกาศเอกราช ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งที่ยืดเยื้อระหว่างกองกำลังยูเครนและกองกำลังติดอาวุธ แบ่งแยกดินแดน รัสเซียให้การสนับสนุนกลุ่มแบ่งแยกดินแดนอย่างลับ ๆ ด้วยทหารและอาวุธ ซึ่งทำให้ความตึงเครียดทวีความรุนแรงขึ้น ทันทีหลังจากการผนวกไครเมีย ก็เกิดการประท้วง ที่ได้รับแรงหนุนจากรัสเซียขึ้นใน ภาคตะวันออกและภาคใต้ของยูเครน โดยเฉพาะใน **แคว้นดอนบาส** ซึ่ง ประกอบด้วยจังหวัดโดเนตสค์ (Donetsk) และลูฮันสค์ (Luhansk) ที่เป็น ศูนย์กลางอุตสาหกรรมและมีประชากร ที่ใช้ภาษารัสเซียเป็นจำนวนมาก รัสเซียได้เข้าไปสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มแบ่งแยกดินแดน ให้กลุ่มติดอาวุธนี้ เข้ายึดอาคารหน่วยงานรัฐในเมืองต่างๆ และประกาศจัดตั้ง “**สาธารณรัฐ ประชาชนโดเนตสค์**” (DPR) และ “**สาธารณรัฐประชาชนลูฮันสค์**” (LPR) แม้รัสเซียจะปฏิเสธการมีส่วนร่วมโดยตรงมาตลอด ๘ ปี แต่หลักฐานจาก นานาชาติยืนยันว่ารัสเซียได้ให้การสนับสนุนกลุ่มแบ่งแยกดินแดน

อย่างครอบคลุม เห็นได้จากอาวุธยุทโธปกรณ์ จัดหาทุกอย่างตั้งแต่ปืนไรเฟิล ไปจนถึงรถถัง ปืนใหญ่ และระบบต่อต้านอากาศยาน (รวมถึงระบบขีปนาวุธ “บูค” ที่ใช้ยิงเครื่องบินโดยสาร MH17 ตกในปี ๒๐๑๔) กำลังคน “อาสาสมัคร” และทหารประจำการของรัสเซียได้ข้ามพรมแดนเข้าไปช่วยรบในสมรภูมิ สำคัญ ๆ ให้การสนับสนุนทางการเงินและส่งเจ้าหน้าที่ข่าวกรองเข้าไปช่วย วางแผนและบัญชาการรบ ผลก็คือ เกิดเป็น “สงครามในดอนบาส” อย่างต่อเนื่อง ระหว่างกองทัพยูเครนและกลุ่มแบ่งแยกดินแดนที่รัสเซียหนุนหลัง สงคราม ยืดเยื้อนี้เป็นเวลา ๘ ปี (๒๐๑๔-๒๐๒๒) มีผู้เสียชีวิตกว่า ๑๔,๐๐๐ คน และทำให้เกิดแนวรบที่ค่อนข้างคงที่ แม้จะมีความพยายามเจรจาสันติภาพ ผ่าน “ข้อตกลงมินสค์” แต่ก็ล้มเหลวในการยุติความขัดแย้งอย่างถาวร สงครามในดอนบาสดำเนินต่อไปจนกระทั่งรัสเซียรุกรานยูเครนเต็มรูปแบบ ในปี ๒๐๒๒ ซึ่งทำให้สถานการณ์ทางภูมิรัฐศาสตร์ซับซ้อนยิ่งขึ้น

★ ๑๐. ลูกแกะยูเครน...เป้าหมายอันโอชะ

ที่ใจกลางนครโอเดสสาริมทะเลดำของยูเครน มีโรงละครที่วิจิตร ที่สุดของยุโรปตะวันออกนามว่า โรงละครแห่งชาติและบัลเลต์แห่งโอเดสสา (Odesa National Academic Theater of Opera and Ballet) ซึ่งมี องค์ประกอบภายในที่สะท้อนความหรูหราของสถาปัตยกรรมนีโอบาโรก แบบอิตาลีเลียน ที่เน้นทั้งความงามและ อคูสติกที่ยอดเยี่ยม ภายในห้องโถงใหญ่ (Auditorium) สร้างเป็นรูปเกือกม้าซึ่งช่วยกระจายเสียงได้อย่างดีเยี่ยม แม้เสียงกระซิบจากเวทีก็สามารถได้ยินทั่วทั้งห้อง ห้องโถงสีแดงเพลิงของ โรงละครโอเปร่าแห่งนี้มีเพดานอันโค้งงามประดับด้วยโคมไฟระย้าตระการตา มีชั้นให้คหบดีที่ร่ำรวยที่สุดของเมืองมาชมการแสดง ณ ริมฝั่งทะเลดำ ชั้นของ คหบดีและชนชั้นสูง (Noble Boxes) ล้อมรอบชั้นล่างของห้องโถง เป็นกล่อง ที่นั่งตกแต่งอย่างหรูหราเหมือนกันเพื่อความเป็นส่วนตัว และที่สำคัญที่สุด คือชั้นที่ประทับของจักรพรรดิ (Imperial Box) โดดเด่นเป็นสง่าอยู่ตรงกลาง ของชั้นแรกตรงข้ามเวที ซึ่งเป็นจุดที่ดีที่สุดในการรับชมการแสดงพอดี

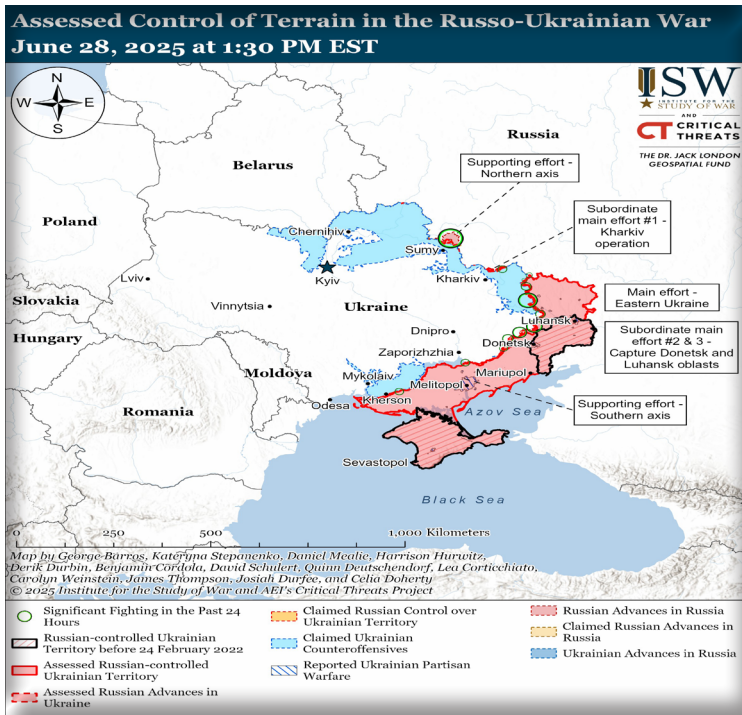
ตกแต่อย่างวิจิตรด้วยทองคำเปลว ผ้าม่านกำมะหยี่ และลวดลายประดับแบบนีโอบาร็อก ในยุคที่รุ่งเรืองจักรพรรดิแห่งรัสเซียจะมานั่งบัลลังก์เพื่อชมการแสดงอันรื่นเริงที่นี่ เมืองโอเดสซานั้นก่อตั้งโดยจักรพรรดินีแคทเธอรีนมหาราชินี (Catherine the Great) ด้วยวิสัยทัศน์ที่จะทำให้โอเดสซาเป็น “หน้าต่างบานที่สามสู่ยุโรป” ของจักรวรรดิรัสเซีย (ต่อจากเซนต์ปีเตอส์เบิร์กและอาร์เกลสค์) โดยมีจักรพรรดิอเล็กซานเดอร์ที่ ๑ เป็นผู้ให้กำเนิดโรงละครแห่งแรก และจักรพรรดิอเล็กซานเดอร์ที่ ๓ เป็นผู้สร้างโรงละครปัจจุบันหลังเกิดไฟไหม้ โรงละครแห่งนี้จึงไม่เพียงเป็นสถานที่แสดงศิลปะแต่ยังเป็นสัญลักษณ์ของวัฒนธรรมและความรุ่งเรืองของโอเดสซาในยุคจักรวรรดิ และอำนาจของจักรวรรดิรัสเซียภายใต้การปกครองของราชวงศ์โรมานอฟ

ดังนั้นหากท่านปูตินในฐานะ “Modern Tsar of Russia” จะต้องการมาทวงบัลลังก์นี้เพื่อให้ครบถ้วนกระบวนการความแห่งอำนาจก็ไม่แปลก แต่ที่แน่ ๆ ดินแดน เช่น โอเดสซาซึ่งอยู่ใกล้แคว้นดอนบาส และตลอดทั้งกรุงเคียฟ อันเป็นเมืองหลวงเก่าของจักรวรรดิเคียฟเวียนรุสโบราณ ได้ตกเป็นเป้าหมายต่อไปเสียแล้ว หลังจาก ๘ ปีของสงครามในดอนบาสที่ปราศจากการแทรกแซงจากสหรัฐฯ และพันธมิตร ในวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๐๒๒ ท่านปูตินได้ประกาศรับรองเอกราชของสาธารณรัฐโดเนตสค์และลูฮันสค์อย่างเป็นทางการ และสามวันต่อมา ในเช้าวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๐๒๒ หลังจากที่ได้หลอกล่อทั้งชาวยูเครนและชาวรัสเซียเอง ด้วยการแสร้งมาทำการ “ซ้อมรบ” บริเวณชายแดนตอนเหนือของยูเครนร่วมกับเบลารุส และทางตะวันออกของยูเครนเป็นเวลาเกือบปี ก็ได้ฤกษ์จัดการยูเครนขั้นเด็ดขาด และแล้วท่านปูตินก็ได้ประกาศ “ปฏิบัติการพิเศษทางทหาร” ซึ่งก็คือการรุกรานยูเครนเต็มรูปแบบ โดยมีข้ออ้าง เพื่อ “ขจัดความเป็นนาซี” (Denazification) และ “ปลดอาวุธ” (Demilitarization) ยูเครน เพื่อปกป้องประชาชนที่พูดภาษารัสเซียจากการ “ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์” ในดอนบาส ซึ่งเป็นข้อกล่าวหา

ที่ไม่พบหลักฐานสนับสนุนแต่อย่างใด ในการนี้รัสเซียเปิดฉากการโจมตีจากหลายทิศทางพร้อมกัน โดยทาง**ทิศเหนือ** กองทัพรัสเซียภายใต้คำสั่งของท่านปูติน ได้ปฏิบัติการ “Special Operations” จูโจมแบบสายฟ้าแลบจากเบลารุส มุ่งหน้าตามเส้นทางที่สั้นที่สุดสู่กรุงเคียฟโดยหวังจะยึดเมืองหลวงและโค่นล้มรัฐบาลยูเครนอย่างรวดเร็ว ใน**ทิศตะวันออก** ได้ขยายแนวรบจากดอนบาส และโจมตีเมืองคาร์คิฟ (Kharkiv) ส่วนทาง **ทิศใต้** กองทัพรัสเซียรุกจากไครเมีย มุ่งหน้ายึดเมืองท่าสำคัญอย่างเคอร์ซอน (Kherson) และมาริอูโพล (Mariupol) เพื่อสร้าง “สะพานทางบก” เชื่อมระหว่างรัสเซียกับไครเมีย มุ่งหน้าสู่โอเดสสา

แต่แผนการยึดกรุงเคียฟอย่างรวดเร็วล้มเหลวอย่างไม่เป็นท่า รถถังและยานเกราะหลายคันติดหล่มในพื้นที่หนองน้ำแห่งลุ่มน้ำดนีเปอร์ทางตอนเหนือ ในขณะที่บริเวณชานกรุงเคียฟเจอการต่อต้านอย่างแข็งแกร่งของกองทัพและประชาชนชาวยูเครน ผิดความคาดหมายจนทำให้ปฏิบัติการครั้งนั้นล้มเหลว ว่ากันว่าเพราะสายข่าวสหรัฐฯ ได้แจ้งเตือนยูเครนไว้ก่อนเหตุการณ์ไม่นานนัก ประกอบกับพื้นที่รอบกรุงเคียฟเป็นลุ่มน้ำดนีเปอร์ มีลักษณะเป็นหนองน้ำที่ยากลำบาก ทำให้ฝ่ายตั้งรับสามารถป้องกันกรุงเคียฟเอาไว้ได้ รัสเซียต้องถอยกำลังออกจากภาคเหนือและหันไปมุ่งเน้นการยึดครองดินแดนในภาคตะวันออกและภาคใต้แทน เข้ายึดภูมิภาคดอนบาสก์และโดเนสก์-ลูฮันด์ เมืองเคอร์ซอน และมาริอูโพลได้อย่างสะดวกโยธินแม้จะเผชิญการต่อต้านเป็นสามารถของยูเครน ก็ตาม เช่นเดียวกับกรณีสงครามกับจอร์เจีย ท่านปูตินใช้ข้ออ้างว่าเพื่อปลดปล่อยชาวรัสเซียในภูมิภาคเหล่านี้ของยูเครนจากพันธืกรรมและความอยุติธรรมของ “ชาวนาซียูเครน” อย่างไรก็ตามทั้งกองทัพรัสเซียไม่สามารถยึดเมือง โอเดสสาได้ ท่านปูตินได้สร้างภาพคลาสสิกกราวกับทอมมามาจากตำราพิชัยสงคราม “On War” ของท่านเคลาส์วิตซ์ โดยไม่ลืมที่จะปลุกเร้าอารมณ์ทหารและประชาชนด้วยการกระพือข่าวความอยุติธรรมที่อ้างว่ายูเครนกระทำต่อชาวรัสเซียในดินแดน

เหล่านั้น เป็นการสร้าง “ความรุนแรงอันเป็นสัญชาตญาณดิบของมนุษย์ ความเกลียดชัง และความเป็นศัตรู ซึ่งถือเป็นพลังธรรมชาติที่มีดบอด” โดยมี กองทัพเป็นเครื่องมือดำเนินนโยบาย และมีรัฐบาลท่านบูติน อยู่ที่ศูนย์กลาง เพื่อควบคุมสงครามให้ดำเนินไปตามความต้องการของตน

หลังจาก ๓ ปี แนวรบกลับมาที่ริมฝั่งแม่น้ำดนีเปอร์โดยรัสเซียแทบไม่สามารถรุกคืบได้มากกว่านั้น
ที่มา: <https://understandingwar.org/>

หลังจากชัยชนะจากการรุกคืบได้ดินแดนที่รวดเร็วในตอนแรก สงครามได้ดำเนินไปอย่างยากลำบาก เมื่อเวลาผ่านไป ๓ ปี แนวรบได้เคลื่อนจากเส้นเขตแดนลึกเข้ามากินพื้นที่ยูเครนทางตะวันออกไปประมาณ ๒๐% กองทัพยูเครนภายใต้การนำของประธานาธิบดี โวโลดีเมียร์ เซเลนสกี

กลับฮึดสู้อย่างกล้าหาญ โดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลประธานาธิบดี โจ ไบเดน และผู้นำยุโรปเกือบทุกชาติ สงครามครั้งนี้ได้กลายเป็นการสู้รบที่ยืดเยื้อและนองเลือดที่สุดในยุโรปนับตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ ๒ สร้างความเสียหายอย่างใหญ่หลวงต่อชีวิตและโครงสร้างพื้นฐานของทั้งยูเครนและรัสเซีย และนำไปสู่มาตรการคว่ำบาตรต่อรัสเซียที่รุนแรงที่สุดในประวัติศาสตร์ อย่างไรก็ตามรัสเซียได้ประกาศผนวกดินแดนเพิ่มเติมอีกสี่แคว้นของยูเครน คือ โดเนตสค์ ลูฮันสค์ เคอร์ซอน และ ซาโปริซเซีย ในปลายปี ๒๐๒๒ แม้รัสเซียจะไม่ได้ควบคุมดินแดนทั้งหมดของแคว้นเหล่านั้นอย่างสมบูรณ์ สงครามครั้งนี้ทำให้เกิดวิกฤตมนุษยธรรม มีผู้เสียชีวิต บาดเจ็บ และผู้พลัดถิ่นจำนวนมาก ทั้งพลเรือนและทหาร ทั้งสองฝ่ายจำนวนเกินกว่า ๑ ล้านคน ปัจจุบันแนวรบระหว่างยูเครนและรัสเซียแทบจะไม่ขยับหลังจากที่รัสเซียสามารถบุกยึดดินแดนของยูเครนในแคว้นดอนบาสเพิ่มจากเดิมได้ เมื่อถึงปี ๒๐๒๕ ยูเครนสามารถตีโต้และยึดคืนจนแนวรบกลับไปเหมือนในปี ๒๐๒๒ โดยประมาณ โดยมีแม่น้ำดนีเปอร์กั้นกลางระหว่างทั้งสองฝ่าย ในปัจจุบันรัสเซียยังคงครอบครองพื้นที่ส่วนมากของแคว้นดอนบาส แต่ไม่สามารถจะรุกคืบกลับมาได้มากนัก ในขณะที่ฝ่ายยูเครนสามารถนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น โดรน มาทำการรบและทำลายโครงสร้างพื้นฐานทั้งทางทหารและเศรษฐกิจของรัสเซียได้อย่างต่อเนื่อง ลึกเข้าไปถึงกรุงมอสโก และแม้แต่วลาดิวอสต็อกที่ห่างออกไปสุดเขตรัสเซีย และหากยูเครนได้รับอาวุธพิสัยไกลจากตะวันตกหรือจากการผลิตเอง ก็จะทำให้สถานการณ์ของรัสเซียอาจแย่ยิ่งขึ้น

★ ๑๑. อะไรอยู่ในใจของท่านบูติน

หลังจากการสู้รบผ่านไป ๓ ปี ทั้งสองฝ่ายประสบความสูญเสียอย่างหนัก รวมกำลังพลที่บาดเจ็บล้มตายมากกว่า ๑ ล้านนาย สหรัฐอเมริกาโดยท่านประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ และชาติเป็นกลางอื่น ๆ เช่น ตุรกี ได้เสนอ ที่จะเปิดเวทีให้คู่สงครามได้เจรจาหยุดยิงกัน แต่รัสเซียกลับไม่ได้

แสดงออกอย่างชัดเจนว่าต้องการยุติความขัดแย้งแม้จะมีความพยายามจากภายนอกที่จะให้ทั้งสองฝ่ายเจรจากัน ในการประชุมสันติภาพระหว่างรัสเซียและยูเครน ที่กรุงอิสตันบูล ประเทศตุรกี เมื่อเดือนมิถุนายน ๒๐๒๕ รัสเซียได้ยื่นข้อเสนอหยุดยิงที่มีรายละเอียดดังนี้ คือ เสนอหยุดยิงชั่วคราว ๒-๓ วัน เฉพาะในบางพื้นที่ของแนวหน้าโดยไม่ได้ระบุพื้นที่ชัดเจน ยืนยันข้อเรียกร้องเดิม เช่น ให้อูเครนถอนทหารออกจาก ๔ แคว้นที่รัสเซียยึดครอง (โดเนตสก์ ลูฮันสก์ เคอร์ซอน และซาโปริซเซีย) ให้ออมนับการผนวกไครเมียอย่างเป็นทางการ ตลอดจนเรียกร้องให้อูเครนไม่เข้าร่วมพันธมิตรทางทหาร เช่น NATO และจำกัดขนาดกองทัพของตน ซึ่งส่วนมากเป็นเงื่อนไขที่ยูเครนไม่อาจยอมรับได้ ในขณะที่ยูเครนตอบโต้ข้อเสนอของรัสเซียว่าเป็นเพียงข้ออ้างเพื่อถ่วงเวลาและดำรงการโจมตีต่อไป และยืนยันข้อเรียกร้องของตน คือ การหยุดยิงอย่างเต็มรูปแบบโดยไม่มีเงื่อนไข เป็นเวลาอย่างน้อย ๓๐ วัน ทั้งทางบก ทางทะเล และทางอากาศเพื่อเจรจาดำเนินการ ซึ่งรัสเซียปฏิเสธโดยสิ้นเชิงในขณะที่ดำรงการโจมตีต่อไปจนถึงปัจจุบัน

เชื่อว่าที่ท่านปูตินไม่สนใจการยุติความขัดแย้งในขณะนี้ สาเหตุหนึ่งเนื่องจากเชื่อว่าฝ่ายตนกำลังจะชนะ หรืออาจจะชนะได้ในที่สุด และอีกประการหนึ่งก็คือ เป้าหมายของท่านปูตินอาจจะเป็นอย่างอื่นที่การหยุดยิงไม่สามารถตอบสนองได้ นอกจากนี้ เราอาจสังเกตได้ว่า ท่านปูตินได้กล่าวว่ายูเครนและรัสเซียเป็น “ชนชาติเดียวกัน” หลายครั้งหลายครา โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความชอบธรรมให้การกระทำของรัสเซียและปฏิเสธความมีตัวตนของรัฐบาลยูเครนที่แยกจากรัสเซีย ครั้งที่สำคัญและเป็นที่รู้จักมากที่สุดคือในบทความและสุนทรพจน์ที่เกิดขึ้นก่อนการรุกรานเต็มรูปแบบ ในรูปแบบบทความ “ว่าด้วยเอกภาพทางประวัติศาสตร์ของชาวรัสเซียและยูเครน” โดยในวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๐๒๑ ท่านปูตินได้เผยแพร่บทความยาวกว่า ๕,๐๐๐ คำ บนเว็บไซต์อย่างเป็นทางการของเครมลิน ทำเนียบประธานาธิบดี ในภาษารัสเซียและภาษาอังกฤษ เปรียบเสมือน

การปูพื้นฐานทางความคิดและอุดมการณ์ก่อนการบุกยูเครน โดยท่านปูตินได้บรรยายถึงประวัติศาสตร์ตามมุมมองของเขาว่า ทั้งชาวรัสเซีย ยูเครน และเบลารุส ต่างเป็นทายาทของ “จักรวรรดิรัสเซียโบราณ” (Ancient Rus’ หรือ Kievan Rus’) ซึ่งมีศูนย์กลาง อยู่ที่กรุงเคียฟ (Kyiv) ในปัจจุบัน ดังนั้นโดยพื้นฐานแล้วทั้งหมดคือ “ชนชาติเดียวกัน” มีรากฐานทางภาษาและวัฒนธรรมที่ใกล้ชิดกัน และส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์นิกายออร์ทอดอกซ์เหมือนกัน และกล่าวหาว่าแนวคิดเรื่อง “ชาติยูเครนที่แยกต่างหาก” เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นโดยศัตรูภายนอก เช่น โปแลนด์และจักรวรรดิออสเตรีย-ฮังการี เพื่อแบ่งแยกและทำให้รัสเซียอ่อนแอ เขายังกล่าวโทษผู้นำโบลเชวิกอย่าง วลาดีมีร์ เลนิน ว่าเป็น “ผู้สร้างและสถาปนิก” ของยูเครนสมัยใหม่ โดยการกำหนดเขตแดนของสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตยูเครนขึ้นมา ซึ่งเป็นการ “ปล้น” ดินแดนทางประวัติศาสตร์ของรัสเซียไป ในบทสรุป ท่านปูตินสรุปในบทความว่า “อธิปไตยที่แท้จริงของยูเครนนั้นเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อร่วมมือกับรัสเซียเท่านั้น” ซึ่งเป็นการส่งสัญญาณอย่างชัดเจนว่าเขาไม่ยอมรับสถานะของยูเครนในฐานะรัฐเอกราชโดยสมบูรณ์

นอกจากนี้ ท่านปูตินยังได้กล่าวสุนทรพจน์ในวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๐๒๒ หรือสามวันก่อนการบุกยูเครนเต็มรูปแบบ ทำการถ่ายทอดสดทางโทรทัศน์ทั่วประเทศรัสเซีย ในสุนทรพจน์เพื่อประกาศรับรองเอกราชของ “สาธารณรัฐประชาชนโดเนตสค์” และ “สาธารณรัฐประชาชนลูฮันสค์” ปูตินได้ตอกย้ำแนวคิดจากบทความของเขาอีกครั้งอย่างดุเดือด เช่น ยูเครนสมัยใหม่ถูกสร้างขึ้นโดย “รัสเซียของพรรคบอลเชวิกและคอมมิวนิสต์” เขาเรียกยูเครนว่าเป็น “ส่วนหนึ่งที่ไม่อาจแบ่งแยกได้จากประวัติศาสตร์วัฒนธรรม และพื้นที่ทางจิตวิญญาณของเรา” และย้ำว่าทหกรรมว่ายูเครนในปัจจุบันตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของชาติตะวันตกและกลายเป็น “โครงการต่อต้านรัสเซีย” (anti-Russia project) โดยสรุป ปูตินได้ใช้วาทกรรม “ชนชาติเดียวกัน” เป็นเครื่องมือสำคัญในการ ปฏิเสธความชอบธรรมของ

รัฐยูเครน ในสายตาของชาวรัสเซียและประชาคมโลก เพื่อสร้างเหตุผลสนับสนุนว่าการส่งทหารเข้าไปในยูเครนไม่ใช่การรุกรานประเทศอื่น แต่เป็นการ “ปฏิบัติการพิเศษ” เพื่อรวมพื้นที่และปกป้องดินแดนทางประวัติศาสตร์ของรัสเซียจากอิทธิพลของศัตรูภายนอก ซึ่งเป็นมุมมองที่ฝ่ายยูเครนและนักประวัติศาสตร์ ส่วนใหญ่ปฏิเสธอย่างสิ้นเชิง นอกจากนี้ยังมีความพยายามที่จะรื้อฟื้นเส้นเขตแดนของรัสเซียกลับไปอย่างน้อยก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๑ ในปี ๑๙๑๔ และล่าสุดท่านปูตินได้กล่าวว่า “มีกฎโบราณกล่าวไว้ว่า ที่ใดที่เท้าของทหารรัสเซียย่างไปถึง ที่นั่นเป็นของรัสเซีย” “There’s an old rule that wherever a Russian soldier sets foot, that’s ours.” ในงาน St. Petersburg International Economic Forum เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๐๒๕ โดยเป็นคำตอบต่อคำถามเกี่ยวกับความเป็นไปได้ที่กองทัพรัสเซียจะรุกคืบลึกเข้าไปในยูเครนมากกว่าพื้นที่ที่รัสเซียได้ผนวกไว้แล้ว ในคำกล่าวเดียวกันนี้ ปูตินยังย้ำแนวคิดว่า “ชาวรัสเซียและชาวยูเครนคือประชาชนกลุ่มเดียวกัน” และกล่าวว่า “ในแง่นี้ ยูเครนทั้งหมดเป็นของเรา” ซึ่งสะท้อนมุมมองทางประวัติศาสตร์และอัตลักษณ์ที่เขาใช้เป็นเหตุผลในการดำเนินนโยบายต่อยูเครน

★ ๑๑. จุดประสงค์ในการเข้าทำสงครามของท่านปูติน

มีผู้กล่าวว่า ตั้งแต่โบราณกาลจวบจนปัจจุบัน สาเหตุแห่งสงครามนั้นหนีไม่พ้นสาเหตุ ๗ ประการนี้ กล่าวคือ อำนาจ ความรัก ความแค้น ความริษยา ความกลัว เกียรติยศศักดิ์ศรี และผลประโยชน์ แล้วสงครามครั้งนี้ระหว่างรัสเซียและยูเครนเล่า?

เหตุผลในการรุกรานยูเครนครั้งนี้อาจมีจำนวนไม่น้อย ทั้งจากคำกล่าวอ้างของท่านปูตินเอง และจากการวิเคราะห์ของนักการทหารทั่วโลก ทั้งเรื่องชาติกำเนิดร่วม ดินแดนที่เป็นส่วนหนึ่งของรัสเซีย การกระทำเพื่อป้องกันชาวรัสเซียในยูเครนจากความอยุติธรรม เพื่อควบคุมทรัพยากรและเส้นทางยุทธศาสตร์ เพื่อรักษารัฐบริวารเดิม เพื่อป้องกันมิให้ยูเครนเอาใจออกห่าง

ไปชบโลกตะวันตก โดยพยายามเพิ่มความสัมพันธ์กับยุโรปตะวันตก ถึงขนาดมีแผนจะเข้าร่วมประชาคมยุโรป และ NATO และอื่น ๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพียงข้ออ้าง หรือเหตุผลประกอบเท่านั้น แม้ว่าเราอาจจะไม่มีวันทราบเหตุผลที่แท้จริงว่าท่านปูตินตัดสินใจเข้าสู่สงครามครั้งนี้เพราะอะไร แต่เหตุผลหลักที่มีน้ำหนักความเป็นไปได้ที่สุด ในทางนามธรรมก็คือ เพื่ออำนาจและเกียรติภูมิ หรือเพื่อฟื้นฟูความยิ่งใหญ่ของรัสเซียให้กลับมาดังเช่นสมัยสหภาพโซเวียตหรือสมัยจักรวรรดิรัสเซียนั่นเอง ส่วนเหตุผลเพื่อสร้างเขตบัฟเฟอร์ป้องกันการประชิดตัวของ NATO และอิทธิพลตะวันตก และเพื่อรักษาอดีตประเทศในสมพันธมิตรรวมทั้งยูเครนไว้ในอิทธิพลนั้น เป็นเพียงเหตุผลประกอบเหตุผลหลักเท่านั้น ซึ่งเมื่อถือตามเหตุผลหลักนี้ จะสามารถอธิบายได้ว่าทำไมท่านปูตินจึงต้องเข้าไปบีบบังคับรัสเซียให้สยบใต้อำนาจ สยบเซเชเนียที่คิดแยกตัวออกจากรัสเซีย หาข้ออ้างในการเข้าไปแบ่งแยกพื้นที่ส่วนหนึ่งของจอร์เจีย ยึดไครเมียคืน ยึดแคว้นดอนบาสของยูเครน และพยายามยึดยูเครนทั้งหมด รวมทั้งมีแนวคิดเกินเลยจากยูเครนไปมาก ในการย้อนเขตแดนกลับไปที่ยุคจักรวรรดิในปี ๑๙๑๔ ก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๑ และยิ่งไปกว่านั้นยังอาจยึดดินแดนทุกที่ “ที่ทหารรัสเซียย่างเท้าไปถึง”

คำถามต่อไป เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการเมืองอันยิ่งใหญ่ที่ต้องการ ท่านปูตินจำเป็นจะต้องยึดยูเครนทั้งหมด หรือสามารถจะลดราวาศอกลงได้แค่ไหน คำตอบน่าจะพอมองเห็นจากพฤติกรรมและข้อเสนอที่ผ่านมา คือถ้าไม่สามารถยึดยูเครนได้ทั้งหมด ยูเครนก็ต้องเป็นรัฐภายใต้อิทธิพลของรัสเซียโดยอย่างน้อยที่สุดจะต้องสถาปนารัฐบาลฝ่ายเดียวกันที่ไม่ฝักใฝ่ตะวันตกในยูเครน เช่นเดียวกับที่กระทำในเซเชเนีย ในพื้นที่ยึดครองในจอร์เจีย และในเบลารุส โดยทั้งนี้ท่านปูตินจะไม่ยอมคืนดินแดนที่ได้ยึดครองมาแล้ว โดยเฉพาะไครเมียอันเป็นทางออกทะเลดำเพียงหนึ่งเดียวของกองเรือรบรัสเซีย

และคำถามสุดท้าย นี่เป็นชะตากรรม เป็นความจำเป็นทาง ภูมิรัฐศาสตร์ที่บังคับให้รัสเซียต้องทำสงครามกับยูเครนใช่หรือไม่ หรือเป็น เพียงตัวตนของท่านปูตินเท่านั้น คำตอบอาจจะเห็นว่า มันเป็นแนวทาง ส่วนตัวของท่านปูตินเอง ยูเครนและสงครามทั้งหลายเป็นสงครามของ ท่านปูติน วิธีการเช็คคำตอบก็คือ เมื่อเราพิจารณาว่าผู้นำรัสเซียท่านอื่น อาจคิดอย่างไร จะพบว่าบอริส เยลต์ซิน ประธานาธิบดีรัสเซียคนก่อนหน้า ยินยอมให้ยูเครน จอร์เจีย และไครเมีย (ยกเว้นเซเชเนีย) แยกออกจาก สหภาพโซเวียต โดยจัดตั้งเครือรัฐเอกราช (CIS) แทน โดยเชื่อว่ารัสเซีย ในฐานะรัฐอิสระจะสามารถจัดการอนาคตของตนเองได้ดีกว่าโครงสร้างเดิม แต่เมื่อมาถึงสมัยของท่านปูตินจึงเกิดสงครามย้อมแย่งดินแดนเหล่านี้คืนกลับมา

★ ๑๒. แผนการฟื้นฟูเกียรติภูมิอันเคยยิ่งใหญ่ของรัสเซีย

แม้รัสเซียในปัจจุบันจะไม่มีอิทธิพลเทียบเท่าสหภาพโซเวียตในอดีต และด้อยกว่ามหาอำนาจอื่นอยู่มากโดยเฉพาะในด้านเทคโนโลยีและกองทัพ ที่ล้ำหลัง แต่ก็ยังคงพยายามรักษาภาพลักษณ์ของ “มหาอำนาจที่ไม่ยอมจำนน” และมองว่าตนมีพันธกิจในการคานอำนาจกับตะวันตก โดยเฉพาะผ่านความร่วมมือกับจีน รัสเซียมองตนเองว่าเป็นหนึ่งใน “ประเทศมหาอำนาจ” (great powers) ของโลก มองว่าตนเองให้อยู่ในระดับเดียวกับ สหรัฐอเมริกาและจีน ซึ่งถือเป็น “peer competitors” หรือคู่แข่งระดับเดียวกันในเวทีระหว่าง ประเทศ แนวคิดนี้ฝังรากลึกในประวัติศาสตร์และอัตลักษณ์ของรัสเซีย คือ ความยิ่งใหญ่ในยุคจักรวรรดิและยุคสหภาพโซเวียตซึ่งเป็นหนึ่งในสองชั่ว อำนาจของโลกในยุคสงครามเย็น ความรู้สึกว่า “เราเคยยิ่งใหญ่” ยังคงฝังแน่น ในจิตสำนึกของชนชั้นนำและประชาชนจำนวนมาก นอกจากนี้รัสเซียยังคง เป็นหนึ่งในประเทศที่มีคลังอาวุธนิวเคลียร์มากที่สุดในโลก และมีกองทัพ ที่ทรงอิทธิพลโดยเฉพาะในภูมิภาคยูเรเชีย อย่างน้อยก็ก่อนที่จะเกิดสงคราม กับยูเครน มีความเย่อหยิ่งเชิงภูมิรัฐศาสตร์ มักมองตนเองว่าเป็น “ผู้พิทักษ์ อารยธรรมสลาฟ” และมีสิทธิในการแทรกแซงหรือควบคุมประเทศเพื่อนบ้าน

เช่น ยูเครน เบลารุส หรือจอร์เจีย ซึ่งสะท้อนความเชื่อว่ารัสเซียมี “เขตอิทธิพล โดยชอบธรรม” ว่ากันว่าความเยอหยิ่งเหล่านี้ทำให้ท่านปูตินไม่ยอมลดตัว ไปเจรจากับยูเครน หรือแม้แต่สนทนากับท่านมาครงอย่างใกล้ชิดโดยไม่ต้องมีโต๊ะยาวสีขาวตัวนั้นมาคั่นกลาง

สิ่งนี้ทำให้อิทธิพลเชื่อว่าตนควรมี “เสียง” ที่เท่าเทียมกับสหรัฐอเมริกา และจีนในเวทีโลก ในภาพกว้างทางยุทธศาสตร์เพื่อฟื้นฟูอิทธิพลเดิมกลับมา รัสเซียจึงพยายามรักษารัฐบริวารเดิมไว้ในอิทธิพล และพยายามต่อต้านระเบียบโลกแบบตะวันตก โดยมองว่าระเบียบโลกที่นำโดยสหรัฐฯ และพันธมิตรตะวันตกนั้นเป็นการกดทับผลประโยชน์ของตน จึงพยายามสร้าง “ระเบียบโลกใหม่” ที่มีหลายขั้วอำนาจ โดยร่วมมือกับจีนและประเทศในขั้วเดียวกันเช่น อิหร่าน และเกาหลีเหนือ เป็นต้น

✦ ๑๓. แผนการเอาชนะสงครามในยูเครน

แน่นอนว่าสงครามในยูเครนเป็นส่วนหนึ่งในการฟื้นฟูอิทธิพลของรัสเซีย แผนในช่วงแรกนั้น ท่านปูติน ก็จะใช้ศักยภาพสงครามที่สูงกว่ายูเครน ในทุกด้านอย่างเทียบไม่ได้ ปฏิบัติการสายฟ้าแลบโจมตีจากทางเหนือ ติดกับเบลารุสเพื่อโค่นล้มรัฐบาลประธานาธิบดีเซเลนสกีและติดตั้งรัฐบาลหุ่นเชิด ด้วยความยำเกรงในกองทัพของตนเองและประเมินยูเครนต่ำไป ในเบื้องต้นท่านปูตินวางแผนที่จะบุกโจมตีเข้ายึดกรุงเคียฟภายใน ๑๒ ชั่วโมง แต่แผนอันสวยงามนั้นก็เป็นเพียงความฝัน ล้มเหลวไม่เป็นท่า กลับกลายมาเป็นสงครามยืดเยื้อยาวนาน เมื่อความจริงปรากฏว่าพบการต่อต้านอย่างแข็งแกร่งจนต้องล่าถอย ทำให้ท่านปูตินต้องดำเนินการใหม่ โดยหวังที่จะอาศัยศักยภาพสงครามที่สูงกว่าและขนาด GDP ของรัสเซียที่ ๑.๕ ล้านล้านดอลลาร์ ซึ่งใหญ่กว่ายูเครนประมาณ ๑๐ เท่า เพื่อทำสงครามยืดเยื้อเพื่อบั่นทอนขีดความสามารถของฝ่ายตรงข้าม โดยการพยายามยึดครองพื้นที่ยุทธศาสตร์

ในภาคตะวันออกและใต้ เช่น ดอนบาส ซาโปริซเซีย และเคอร์ซอน ซึ่งมีความสำคัญทั้งในด้านเศรษฐกิจและภูมิรัฐศาสตร์ โดยเฉพาะการเข้าถึงทะเลดำ และที่สำคัญคือการทำลายกำลังรบของยูเครนด้วยการแลกกันของกำลังรบของทั้งสองฝ่าย จะเห็นได้ว่ากองทัพรัสเซียกลับไปใช้แนวทางการรบดั้งเดิมของรัสเซียที่เรียกว่า “วิถีแห่งสงครามแบบรัสเซีย” (The Russian Way of War) ซึ่งเน้นการใช้กำลังพลและอาวุธจำนวนมากเพื่อบดขยี้ศัตรู แม้จะต้องแลกด้วยอัตราการสูญเสียสูงก็ตาม โดยหวังว่ายูเครนจะสูญเสียทั้งกำลังพลและยุทธโธปกรณ์จนกระทั่งต้องพ่ายแพ้ไปเองในที่สุดด้วยจำนวนที่น้อยกว่ามากในทุกด้าน และที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน คือการทำลายขวัญกำลังใจของชาวยูเครน ด้วยการยิงถล่มเมืองทำลายทั้งคนและโครงสร้างพื้นฐานให้ราบเป็นหน้ากลอง ซึ่งเคยใช้อย่างได้ผลในสมรภูมิเชเชเนีย และจอร์เจียที่ผ่านมา กองทัพรัสเซียจะโจมตีด้วยอาวุธทุกอย่างที่มี (ยกเว้นนิวเคลียร์เนื่องจากเสี่ยงต่อการต่อต้านและบานปลายจากชาติมหาอำนาจอื่น) ไม่แยกเป้าหมายทางทหารและพลเรือน ทำลายเมืองจนประชาชนฝ่ายตรงข้ามสูญเสียทุกสิ่งอย่างไม่สามารถทนอยู่ต่อไปได้ เปื่อหนายสงครามจนต้องยอมแพ้ในที่สุด แต่แผนนี้ก็ล้มเหลวเช่นเดียวกัน ยูเครนได้ขัดเซยข้อต่อยทางจำนวนคนและอาวุธด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ ได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐฯ และพันธมิตรยุโรป ทำให้สามารถยันและตีโต้ได้ แทนที่ชาวยูเครนส่วนมากจะรู้สึกท้อแท้สิ้นหวัง กลับรวมใจต่อสู้อย่างเหนียวแน่น เพราะสำหรับรัสเซียนี้เป็นสงครามเพื่อการรักษาและแผ่อำนาจจักรวรรดิรัสเซียดั้งเดิม แต่สำหรับชาวยูเครนมันคือสงครามเพื่อความปลอดภัย (existential threat) หากไม่สู้ก็ต้องยอมสยบอยู่อย่างทาสเช่นในอดีต จึงไม่มีทางเลือกมากนัก

The Russia-Ukraine Military Imbalance

Comparison of selected military statistics for Russia and Ukraine in 2022

■ Russia ■ Ukraine

Ground Forces

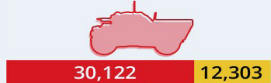
Active personnel

Tanks

Armored vehicles

Air Forces

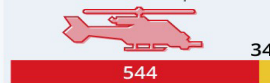
Total aircraft

Fighter aircraft

Attack helicopters

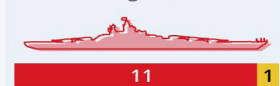

Naval Forces

Naval fleet

Frigates

Destroyers

Source: GlobalFirepower

statista

ใน ปี ๒๐๒๒ เมื่อสงครามเริ่มต้น

กองทัพรัสเซียมีศักยภาพที่สูงกว่ายูเครนในทุกด้านอย่างเทียบไม่ได้

★ ๑๔. ราคาที่รัสเซียต้องจ่าย

ความสูญเสียกำลังรบ กองทัพรัสเซียต้องสูญเสียในทุกมิติอย่างสูง โดยเฉพาะจากการโจมตีด้วยโดรน ยูเครนใช้โดรนในการโจมตีเป้าหมายหลายอย่าง รวมทั้งกำลังพลของรัสเซียอย่างได้ผล โดยยูเครนตั้งเป้าหมายที่จะผลิตโดรนให้ได้มากถึงปีละกว่า ๑ ล้านตัว พร้อมทั้งจะแลกกับกำลังพล

ของรัสเซียแม้แต่ในอัตรา ๑:๑ การสูญเสียกำลังพลปัจจุบันอยู่ที่ประมาณ ๑,๐๐๐ นายต่อวัน ได้สร้างปัญหากับรัสเซียอย่างหนักจนทำให้ต้องระดมกำลังอย่างต่อเนื่อง กำลังพลเดิมที่สูญเสียไปพร้อมกับความชำนาญในการรบ และการใช้ยุทธโศปกรณ์ ได้สร้างปัญหาอย่างหนักกับทั้งสองฝ่ายโดยเฉพาะฝ่ายรัสเซีย ทำให้กำลังพลใหม่ไม่มีทั้งประสบการณ์ ขาดการฝึก และไม่มีกำลังใจที่จะทำการรบ เนื่องจากส่วนมากถ้าไม่ถูกล่อลวงมาเข้ากองทัพ ก็ถูกบังคับเกณฑ์จากแรงงานในภาคธุรกิจ จนถึงบัดนี้รัสเซียได้ระดมกำลังทหารไปแล้วหลายครั้ง ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ สูญเสียทหารไปกว่า ๑ ล้านนาย รวมทั้งเครื่องบิน รถถัง ยานพาหนะอื่น ๆ ขีปนาวุธ กระสุนปืน และโดรน อีกจำนวนมาก ก็ยังไม่สามารถจะรูดึบหน้าไปจากแนวรบปี ๒๐๒๒ ได้ กลายเป็นสงครามยืดเยื้อ (attrition warfare) ที่นับวันยิ่งปรากฏกลางร้ายต่อรัสเซียเพิ่มมากขึ้น

สถิติความสูญเสียของกองทัพรัสเซียตั้งแต่เริ่มสงครามในปี ๒๐๒๒ - ๒๐๒๕

เศรษฐกิจเสียหายยับเยินและมีโอกาสล่มสลายเป็นลูกโซ่ จาก การถูกโดดเดี่ยวทางการทูตและการคว่ำบาตรจากนานาชาติ ปฏิบัติทั่วโลก ต่อการกระทำของปูตินส่วนใหญ่เป็นไปในเชิงลบ ชาติตะวันตกได้กำหนด มาตรการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจที่รุนแรง โดยมุ่งเป้าไปที่ **ธนาคารและ สถาบันการเงินของรัสเซีย** ซึ่งถูกห้ามทำการซื้อขาย โอนจ่ายเงินผ่านระบบ การเงินโลก **การส่งออกพลังงาน** ด้วยการจำกัดราคาซื้อขายก๊าซและน้ำมัน จากรัสเซีย และ**ยึดทรัพย์สินของรัสเซียในยุโรป**จำนวนประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ ล้านล้านดอลลาร์ ผลการทำสงครามมา ๓ ปี รัฐบาลต้องใช้เงินจาก**เงิน กองทุนความมั่งคั่งแห่งชาติ (National Wealth Fund)** เพื่ออุดหนุน เศรษฐกิจและภาคการผลิต โดยคิดเป็น กว่า ๓% ของ GDP ในปี ๒๐๒๔ ทำให้เงินกองทุนความมั่งคั่งแห่งชาติที่สะสมไว้จ่ายบำนาญจำนวนประมาณ ๒๑๐ ล้านล้านดอลลาร์ ลดลงเหลือเพียง ๑๔๐ ล้านล้านดอลลาร์ ส่งผลกระทบ ต่อความพยายามในการทำสงคราม เศรษฐกิจปกติหยุดชะงักเนื่องจาก รัสเซียได้ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจของตนเข้าสู่สภาพ **“war economy”** อย่างเต็มรูปแบบตั้งแต่เริ่มรุกรานยูเครนในปี ๒๐๒๒ เพื่อขยายภาคการผลิต ทางทหาร โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมยุทโธปกรณ์และเครื่องจักรสงคราม โดยในปี ๒๐๒๕ มีการทุ่มงบประมาณด้านการทหารสูงถึง ๑๓.๕ ล้านล้านรูเบิล หรือประมาณ ๖.๓% ของ GDP ซึ่งมากกว่าสัดส่วนของสหรัฐฯ งบประมาณ ด้านความมั่นคงและกลาโหมรวมกันคิดเป็น ๔๐% ของงบประมาณรัฐบาล ทั้งหมด ในขณะที่ภาคเหมืองแร่ เช่น น้ำมันและถ่านหินกลับหดตัวลงจากการ ถูกคว่ำบาตร การด้อยค่าของเงินรูเบิลจากการพิมพ์เงินมาชดเชยงบประมาณ ทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อ โดยธนาคารกลางรัสเซียต้องขึ้นดอกเบี้ยอย่างต่อเนื่อง เพื่อควบคุมเงินเฟ้อ ซึ่งอยู่ที่ ๑๐% ในปี ๒๐๒๔ และอาจแตะ ๒๐% ในปี ๒๐๒๕ ส่งผลให้ต้นทุนการกู้ยืมสูงขึ้นและการลงทุนภาคเอกชนชะลอตัว รัสเซียกำลังจะประสบกับภาวะเศรษฐกิจถดถอย มีบริษัทชั้นนำและประชาชน ผิดนัดชำระหนี้จำนวนมาก และธนาคารมีเงินทุนสำรองต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ

ของโลก ทำให้ต้องจำกัดการถอนเงินของประชาชนเหลือเพียงวันละ ๕๐๐ ดอลลาร์เพื่อป้องกันธนาคารล่ม ซึ่งผู้เชี่ยวชาญคาดว่าไม่น่าจะยับยั้งได้ในที่สุด เท่าที่รัสเซียยังคงยืนหยัดอยู่ได้ก็เพราะยังมีรายได้จากการขายน้ำมัน และก๊าซให้กับจีนและอินเดียบางส่วน ตลอดจนมีทองคำสำรองและเหมืองทองคำ ซึ่งปัจจุบันราคาทองคำพุ่งสูงมาก นอกจากนี้รัสเซียยังมีความพอเพียงในด้านพลังงานและอาหาร ซึ่งช่วยให้ยืนหยัดอยู่ได้นานแม้จะมีการโจมตีจากยูเครนเพื่อทำลายยุทธโศปกรณ์และโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องทั้งทางเศรษฐกิจและสงคราม อย่างไรก็ตามการที่ธนาคารขาดสภาพคล่องทำให้ต้องขึ้นดอกเบี้ยนโยบายเป็น ๒๐% และมีอัตราเงินเฟ้อที่ ๑๐% ส่งผลให้อาหารเช่น น้ำมันพืชและเมล็ดพืชมีราคาพุ่งสูงขึ้นเกือบสองเท่า เกิดภาวะขาดแรงงานเนื่องจากแรงงานจากภาคธุรกิจถูกดึงเข้าสู่การรบซึ่งมีอัตราการสูญเสียสูงถึงวันละกว่า ๑,๐๐๐ นาย สิ่งเหล่านี้ทำให้รัสเซียเสี่ยงที่จะประสบปัญหาการล่มของระบบเศรษฐกิจแบบลูกโซ่หากยังคงทำสงครามต่อไปเป็นเวลานาน

ตกเป็นอาชญากรรมระหว่างประเทศ เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๐๒๓ ศาลอาญาระหว่างประเทศ (International Criminal Court) ได้ออกหมายจับท่านปูตินในข้อหาก่ออาชญากรรมสงครามจากกรณีที่มีการลักพาตัวและเนรเทศเด็กชาวยูเครนอย่างผิดกฎหมายจากพื้นที่ยึดครองในยูเครนไปยังรัสเซีย ข้อกล่าวหาเหล่านี้ระบุว่าปูตินมีความรับผิดชอบทางอาญาส่วนบุคคลต่อการกระทำดังกล่าว ซึ่งถือเป็นการละเมิดกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ และเป็นอาชญากรรมสงครามตาม ธรรมนูญกรุงโรม ที่เป็นสนธิสัญญาจัดตั้งศาล ICC แม้รัสเซียจะไม่ยอมรับอำนาจของ ICC และไม่ได้เป็นภาคีของธรรมนูญกรุงโรม แต่หมายจับนี้มีผลผูกพันต่อ ๑๒๓ ประเทศสมาชิก ICC ซึ่งมีหน้าที่ต้องจับกุมหากท่านปูตินเดินทางเข้าประเทศเหล่านั้น นอกจากนี้การโจมตีทำลายเมืองอย่างราบคาบโดยไม่จำแนกเป้าหมายพลเรือนยังอาจทำให้ท่านปูตินต้องข้อหาอาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติในภายหลังได้อีกด้วย

✦ ๑๕. สงครามครั้งนี้คุ้มค่าหรือไม่?

เมื่อมองตามรูปการณ์ สงครามของท่านบูติน ณ สภาพเงื่อนไขในปัจจุบัน อาจมาถึงจุดผกผันแห่งชัยชนะ (Culmination Point of Victory) เมื่อยูเครนแข็งแกร่งขึ้นเรื่อย ๆ จนสามารถตีได้กลับเข้ามาทำลายกำลังรบและระบบสนับสนุนของรัสเซียได้อย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มที่จะมีอำนาจโจมตีระยะไกลจากการสนับสนุนของพันธมิตรยุโรป และสหรัฐอเมริกา ในขณะที่รัสเซียยังไม่สามารถบรรลุจุดประสงค์ในการยึดครองหรือโค่นล้มยูเครนได้ในเวลาอันใกล้ แต่ความเสียหายทั้งทางเศรษฐกิจและการทหารนั้นมหาศาลนัก เป็นที่คาดการณ์ได้ว่าหากรัสเซียไม่ชนะในเร็ววันในลักษณะนี้ต่อไป จะไม่สามารถทำสงครามต่อไปได้

อย่างไรก็ดีสงครามครั้งนี้ในมุมมองหนึ่งรัสเซียมีแต่เสมอหรือชนะ สำหรับรัสเซียนั้นมีเป้าหมายเชิงบวก ในการโค่นล้มรัฐบาลฝ่ายตรงข้าม จึงจัดเป็นสงครามเชิงรุก แบบไม่จำกัด (Offensive Unlimited War) ซึ่งท่านบูตินเมื่อขึ้นหลังเสือแล้วย่อมจะลงได้ยาก จึงยินยอมทุ่มเททุกสิ่งอย่าง เป้าหมายในการยึดครองยูเครน หากยึดได้ ก็นับว่าชนะ แต่หากยึดไม่ได้ก็ยังอาจเรียกได้ว่าเสมอตัว ในทางตรงกันข้าม ยูเครนมีแต่เสมอหรือพ่ายแพ้ เนื่องจากมีเป้าหมายเพียงป้องกันตนเองจากรัสเซีย และด้วยศักยภาพที่ด้อยกว่ามาก โดยเฉพาะด้านกำลังพลและอาวุธนิวเคลียร์ จึงจะไม่สามารถเข้ายึดครองรัสเซียหรือโค่นล้มรัฐบาลของท่านบูตินได้โดยตรง จึงเป็นสงครามเชิงรับแบบจำกัดเป้าหมาย (Defensive Limited War) หากป้องกันได้ก็เสมอตัว และหากป้องกันไม่ได้ก็พ่ายแพ้ ในปัจจุบันทั้งสองฝ่ายไม่สามารถรุกคืบหน้าได้ แต่ได้สร้างความสูญเสียให้แก่อีกฝ่ายอย่างต่อเนื่อง เหตุการณ์ที่อาจทำให้ฝ่ายรัสเซียได้รับชัยชนะ เช่น กรณีที่ยูเครนไม่สามารถหา กำลังพลมาทดแทนที่สูญเสียไป หรือพันธมิตรสำคัญเช่น สหรัฐฯ และยุโรปถอนการช่วยเหลือทางทหารจนกระทั่งไม่สามารถทำการรบต่อไปได้ ซึ่งโอกาสเกิดเหตุทั้งสองประการนี้เป็นไปได้น้อย ในขณะที่เหตุการณ์ที่

รัสเซียจำเป็นต้องเจรจาสงบศึกหรือยุติการรบก็มีความเป็นไปได้ เช่น กรณีที่เศรษฐกิจของรัสเซียพังทลายลงแบบ “Death by a Thousand Cuts” หรือการถูกโจมตีและคว่ำบาตรทั้งทางทหารและเศรษฐกิจ จนเศรษฐกิจล่มสลายไม่สามารถทำการรบต่อไปได้ อีกประการหนึ่งที่เป็นไปได้คือการพังทลายจากภายใน เมื่อท่านบูตินถูกบีบให้ลงจากตำแหน่งเนื่องจากนำพาประเทศไปสู่ความล่มสลายทางเศรษฐกิจ ซึ่งก็มีโอกาสที่จะเกิดขึ้นแม้ว่าจะเป็นไปได้ค่อนข้างยากเนื่องจากฐานอิทธิพลที่ได้วางไว้อย่างเบ็ดเสร็จในองค์กรสำคัญของประเทศ

ทางเลือกที่เป็นไปได้ในการฟื้นฟูเกียรติภูมิความยิ่งใหญ่ของรัสเซียกลับคืนมา คือแทนที่จะใช้ความแค้นยูเครนและการต่อต้านโลกตะวันตก รัสเซียอาจใช้ความรักและความร่วมมือ โดยพยายามเอาชนะจิตใจยูเครนด้วยความรัก ความเผื่อแผ่ การให้เปล่า มิตรภาพและน้ำใจไมตรี รวมถึงอาจเข้าร่วมกับสหภาพยุโรปและ NATO ด้วยก็ยังได้ ตัวอย่างเช่น การที่สหรัฐฯ อังกฤษ และฝรั่งเศส กลับลำจากการใช้ความแค้นกับเยอรมันในปลายสงครามโลกครั้งที่ ๑ ซึ่งให้ผลเสียอย่างร้ายแรง มาเป็นปฏิบัติต่อเยอรมันด้วยความรักและน้ำมิตรเมื่อสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ ๒ ทำให้ปัจจุบันเยอรมันได้กลายเป็นพวกเดียวกับ NATO และยุโรปที่เหลือไปเสียแล้ว ซึ่งเยอรมันก็สามารถเจริญรุ่งเรืองได้เป็นอย่างดี ส่วนเรื่องความยิ่งใหญ่ในอดีตอาจจะต้องยอมลดลง เช่นเดียวกับจักรวรรดิอังกฤษ ที่ล่มสลายลงและต้องยอมให้สหรัฐฯ เป็นผู้นำโลกแทน หากรัสเซียรู้จักปล่อยวาง ค่อย ๆ สร้างเกียรติภูมิขึ้นมาใหม่ในฐานะพี่ใหญ่คนหนึ่งที่เคารพกฎหมายระหว่างประเทศอย่างสันติ ด้วยทรัพยากรและพื้นที่อันมหาศาลของรัสเซีย โอกาสที่จะผงาดขึ้นเป็นเบอร์หนึ่งของโลกในภายหลังเป็นไปได้สูงอย่างยิ่ง

แต่แน่นอนว่าท่านบูตินมีความทะนงเกินกว่าที่จะทำเช่นว่า จึงเลือกสงครามเป็นการดำเนินนโยบายแทนความรักตามที่ปรากฏ ไม่ว่าผลของการตัดสินใจครั้งนี้จะออกมาอย่างไร ที่แน่ ๆ ทั้งสองฝ่ายจะพบกับความ

เสียหายอย่างมหาศาลว่าการรบจะจบลงในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง และที่แน่ ๆ ไม่มีสงครามใดที่จะดำเนินไปตลอดกาล ถ้าไม่ใช่เรื่องของกำลังคนที่ไม่เพียงพอ ก็เป็นเรื่องของเงินทองที่ไม่สามารถจะทำการรบได้นานอย่างต่อเนื่อง ดังเช่นที่ ท่านขุนวูได้ให้ข้อสังเกตไว้เมื่อสามพันปีก่อนใน *ตำราพิชัยสงคราม* ขุนวู บทที่ ๒ ว่าด้วย “การทำสงคราม” รวากับท่านายสงคราม ครั้งนี้ล่วงหน้าอย่างแม่นยำว่า หากสงครามยืดเยื้อ กองทัพจะอ่อนล้า ขวัญสู้รบจะตกต่ำ ประเทศจะประสบปัญหาทางการคลังอย่างรุนแรง ราษฎรจะยากจนขึ้นแค่นจากการเกณฑ์แรงงานและเสบียง ราคาสินค้าจะพุ่งสูง เงินในคลังร่อยหรอ ศัตรูภายในอาจฉวยโอกาสแข็งข้อ พร้อมอมตะวาจาว่า

“กองทัพทำสงครามยืดเยื้อ
โดยที่ประเทศชาติกลับได้ประโยชน์นั้น
ยังมีเคยปรากฏเลย”

บรรณานุกรม

รัสเซีย-ยูเครน : เหตุใดปฏิบัติการยึดกรุงเคียฟของปูตินจึงล้มเหลว, <https://www.prachachat.net/bbc-thai/news-1213949>

“Georgia: The conflict with Russia and the crisis in South Ossetia”,
researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN04819/SN04819.pdf

Russian Offensive Campaign Assessment, www.understandingwar.org
Vladimir Putin, “On the Historical Unity of Russians and Ukrainians”,
<http://en.kremlin.ru/events/president/news/66181>

‘Wherever a Russian soldier sets foot, that’s ours,’ Vladimir Putin declares, <https://meduza.io/en/news/2025/06/20/wherever-a-russian-soldier-sets-foot-that-s-ours-vladimir-putin-declares>
